

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

„ZAPOJENÍ JIHOČESKÉHO KRAJE DO EUROREGIONU DUNAJ – VLTAVA“

Vedoucí práce: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Jana Medvíďová

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 4

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 11. května 2015

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala prof. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr. za jeho cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování této bakalářské práce, jakož i za věnovaný čas, trpělivost a vstřícné jednání. Taktéž bych chtěla vyjádřit své díky Dr. Zebrovi za jeho podporu a pomoc.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma zapojení Jihočeského kraje do Evropského regionu Dunaj-Vltava. Rozdělena je do čtyř hlavních kapitol. První se zabývá vývojem přeshraniční spolupráce, což zahrnuje definici regionu, výčet teorií regionálního rozvoje, objasnění hraničního efektu a seznámení s jednotlivými evropskými programy pro přeshraniční spolupráci. Druhá kapitola se zaměřuje na euroregiony, jejich organizační strukturu, členskou základnu, financování a činnost, a udává příklady jejich sdružování v asociacích. Třetí kapitola je věnována Evropskému regionu Dunaj-Vltava a zapojení jednoho z členských regionů, Jihočeského kraje, do jeho aktivit. Kapitola popisuje založení tohoto Evropského regionu, způsob fungování a účast v rozvoji přeshraniční spolupráce. Čtvrtá kapitola představuje praktickou část této práce. Obsahuje dotazníkové šetření, provedené mezi obyvateli jižních Čech, a analýzu jeho výsledků. Toto šetření by mělo ukázat, jak obyvatelé, žijící na území Evropského regionu, vnímají vztahy mezi Českou republikou, Německem a Rakouskem, jak dobře jsou informováni o existenci a aktivitách Evropského regionu Dunaj-Vltava a co si o nich myslí.

Klíčová slova

Regionální rozvoj; pohraničí; periferie; přeshraniční spolupráce; Evropská unie; euroregiony, Evropský region Dunaj-Vltava

Annotation

This bachelor thesis is focused on the theme of involvement of the South Bohemia in the European region Dunaj-Vltava. The thesis is divided into four chapters. The first chapter deals with the development of cross-border cooperation, including the definition of a region, a list of the theories of regional development, explanation of border effect and familiarization with individual European cross-border cooperation programs. The second chapter concentrates on the European regions, their organizational structure, membership, funding and activities, and gives examples of their association. The third chapter is devoted to the European region Dunaj-Vltava and involvement of one of the member regions, the South Bohemia, in its activities. The chapter describes the establishment of this European region, the way of its functioning and its participation in the development of cross-border cooperation. The fourth chapter is a practical part of this thesis. It includes a questionnaire survey, conducted among South Bohemia residents, and the analysis of its results. This survey should show us, how people, living in the European region, perceive the relationships between the Czech republic, Germany and Austria, how well they are informed about the existence and activities of the European region Dunaj-Vltava and what they think about it.

Key words

Regional development; borderland; periphery; cross-border cooperation; European Union; European regions, European region Dunaj-Vltava

OBSAH

Úvod	8
Seznam zkratk	10
1. Přeshraniční spolupráce.....	11
1. 1. Vymezení pojmu region.....	11
1. 2. Teorie regionálního rozvoje.....	12
1. 3. Hranice a hraniční efekt.....	17
1. 4. Vývoj přeshraniční spolupráce	20
1. 5. Programy na podporu přeshraniční spolupráce	25
1. 5. 1. <i>Interreg</i>	25
1. 5. 2. <i>Phare</i>	27
1. 5. 3. <i>Cíl 3 - Evropská územní spolupráce</i>	29
2. Euroregiony	33
2. 1. Vymezení pojmu euroregion	33
2. 2. Euroregiony v České republice.....	34
2. 2. 1. <i>Členství</i>	37
2. 2. 2. <i>Organizační struktura</i>	38
2. 2. 3. <i>Zaměření činnosti euroregionů</i>	39
2. 2. 4. <i>Financování</i>	39
2. 4. Evropské seskupení pro územní spolupráci.....	40
2. 5. Spolupráce euroregionů	42
3. Euroregion Dunaj-Vltava a Jihočeský kraj.....	44
3. 1. Založení a členové	45
3. 2. Silné stránky a potenciály	46
3. 3. Cíle a strategie	47
3. 4. Priority a oblasti budoucnosti	48
3. 5. Organizace a financování.....	50
3. 6. Akce s účastí ERDV	51
3. 7. Jihočeský kraj – téma Doprava.....	53
4. Dotazníkové šetření.....	58
4. 1. Cíle průzkumu.....	58
4. 2. Výsledky dotazníkového šetření	59
4. 3. ERDV v povědomí obyvatel Jihočeského kraje	61
Závěr	63

Seznam použité literatury	65
Seznam internetových zdrojů	66
Seznam příloh.....	74

Úvod

Téma euroregionů není ve světě tak úplně novou záležitostí, právě naopak, první kroky k této formě přeshraniční spolupráce byly podniknuty brzy po 2. světové válce, kdy si evropské země uvědomily, že jediný způsob, jak předejít dalším konfliktům, je překonat během válečných let vybudovanou a ve společnosti silně zakořeněnou nedůvěru a averzi vůči některým svým sousedům, a namísto vytváření bariér mezi jednotlivými státy se spojit k dosažení společného cíle – obnově zdevastované Evropy. Proces ožívání hospodářství a zlepšování kvality života obyvatel založený na vzájemné spolupráci se ukázal jako krok správným směrem, zároveň však stále více vyvstávaly některé závažné důsledky evropského vývoje v posledním století, jako například velká míra zaostalosti příhraničních oblastí. Už od dob industrializace, kdy se výrobní činnost koncentrovala do regionálních center a pracovní síla se stěhovala za ní, čímž jen dále prohlubovala vyliďňování a úpadek na periferiích, se tyto oblasti postupně odsouvaly na samý okraj zájmu státu. Dalším zásadním vlivem, který taktéž přispěl ke zhoršování situace pohraničí, bylo zakládání národních států po 1. světové válce. Nově vytvořené hranice totiž často velmi necitlivě a násilně přetřaly sociální, kulturní i ekonomické vazby mezi obyvateli a narušily původní celistvost daných oblastí. Přetrvávající konflikty jen dále prohlubovaly odcizování příhraničních regionů a jejich obyvatel. Tento negativní vývoj, trvající několik staletí, měl za výsledek, že se z pohraničí staly řídké osídlené, strukturálně narušené oblasti s nedostatečnou infrastrukturou, o jejichž rozvoj stát nejevil zájem a které pouze vytvářely bariéry mezi sousedními zeměmi a jejich politickými systémy. Západní evropské země našly v 50. letech 20. století cestu, jak tuto situaci změnit, mimo jiné právě v podobě euroregionů. Česká republika, společně s dalšími státy střední a východní Evropy, neměla kvůli nastolenému politickému režimu možnost otestovat euroregiony v praxi ještě dalších třicet let. Po pádu Železné opony a znovunastolení demokracie v zemích bývalého Sovětského bloku se i pro Českou republiku otevřela možnost přeshraniční spolupráce směrem k západní a jihozápadní Evropě. Od roku 1991 jsou tak po celé délce českých hranic zakládány euroregiony, sloužící jako nástroj k navázání kontaktů, jak ekonomických tak kulturních, se sousedními státy, a to především s Německem a Polskem. Do dnešního data vzniklo celkem 14 těchto struktur, které pomáhají naplňovat jeden z hlavních cílů Evropské unie a tím je integrace. Odstraňování bariér, oslabování negativních vlivů hranic a vytváření jednoho velkého sjednoceného evropského

prostoru. Evropská unie k naplnění její vize nabízí řadu programů a fondů, které jsou určeny na podporu regionálního rozvoje a přeshraniční spolupráce. Z těch mohou jednotlivé euroregiony čerpat nezanedbatelné finanční prostředky, také díky nimž je zajištěna kontinuita jejich činností a aktivit.

Euroregiony se navíc v posledních letech stávají čím dál aktuálnějšími a diskutovanějšími, také z toho důvodu je jeden z nich, Euroregion Dunaj-Vltava, hlavním tématem této práce. Její první část je věnována regionální politice v souvislosti s Evropskou unií a euroregiony, a přeshraniční spolupráci, která je s námětem práce úzce propojena. Druhá část se pak zabývá euroregiony jako takovými, seznámením s jejich organizační strukturou, financováním a účelem jejich existence. V třetí části je popsán Euroregion Dunaj-Vltava a zapojení Jihočeského kraje, jako jednoho z členů, do aktivit tohoto uskupení. Čtvrtá část obsahuje a rozebírá výsledky dotazníkového šetření, provedeného ve městech a obcích Jihočeského kraje.

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ERDV – Evropský region Dunaj-Vltava

ESÚS – Evropské seskupení pro územní spolupráci

EU – Evropská unie

EÚS – Evropská územní spolupráce

SRN – Spolková republika Německo

ZP – Znalostní platforma

1. Přeshraniční spolupráce

Jak už bylo řečeno v úvodu, počátky dnešní přeshraniční spolupráce se datují už do prvních let po 2. světové válce a z potřeby evropských zemí tuto spolupráci udržet, dále rozvíjet a ve všech směrech prohlubovat se zrodila myšlenka euroregionů. Pokud však máme mluvit o rozvoji příhraničních regionů, které byly vlastními státy tak dlouhé roky opomíjeny a zanedbávány, a o přeshraniční spolupráci, která má za cíl tuto zásadní chybu napravit, je potřeba nejprve jasně definovat, co to vlastně region je, jak se k jeho rozvoji stavěla společnost v různých obdobích a také jak ho ovlivňují hranice.

1. 1. Vymezení pojmu region

Definici pojmu region můžeme v odborné literatuře najít celou řadu především v závislosti na tom, jestli daný pojem vymezujeme v regionální ekonomii či například ve společenských vědách. Obecně však lze region označit jako „územní celek, který je pomocí jednoho či více znaků (kritérií) vyčlenitelný z širšího území“¹ Kritérii pro definování regionu v regionální ekonomii jsou nejčastěji tato:²

- region je relativně homogenní území, vymezené podle relevantních kritérií, které jej výrazně odlišují od jeho sousedů
- region vykazuje zjevně více interních než přeshraničních transakcí
- region vykazuje zjevně více interních než přeshraničních externalit

Regiony lze kromě toho rozlišovat, a to z mnoha pohledů, mimo jiné podle stejnorodosti či účelu. V prvním případě mluvíme o regionech homogenních (vyznačují se stejnorodostí či podobností sledovaných znaků) a heterogenních (vycházejí z hierarchického uspořádání a územních vztahů prostoru).

Dále můžeme regiony dělit do dvou následujících typů na základě jeho účelu:

- administrativní region – je vymezován za účelem výkonu veřejné správy (tedy státní správy a územní samosprávy). Jednou z podmínek, potřebných pro efektivní fungování takového regionu je jistá časová stabilita. V rámci regionu platí dvě základní zásady, resp. vztahy, a sice skladebnost (region vyšší úrovně

¹ Regiony a regionalizace. Metodická podpora regionálního rozvoje [online]. ©2009 [cit. 2014-01-29] Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/regiony_red.html

² FALTOVÁ LEITMANOVÁ, Ivana a kol. Regionální rozvoj – přístupy a nástroje. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012, s.9. ISBN 978-80-87197-58-5.

se skládá z celků nižší úrovně) a vztah nadřízenosti a podřízenosti (normy přijaté na vyšší úrovni jsou závazné pro všechny nižší úrovně).

- účelový region – je vymezován pro řešení určitých problémů, většinou se vztahujícím k oblastem hospodářství, životního prostředí a ochrany přírody. Jako příklad účelového regionu můžeme uvést zvláštní hospodářské zóny (bezcelní zóny, podnikatelský inkubátor, vědecko-technický park atd.), chráněné krajinné oblasti, národní parky a přírodní rezervace, regiony NUTS a v neposlední řadě také euroregiony. Tento typ regionů, na rozdíl od administrativních, mívá obvykle omezenou časovou platnost.

Proces vymezování regionů označujeme jako regionalizace, při níž „dochází k rozčleňování území státu do menších územních celků nebo naopak k seskupování základních prostorových jednotek”.³ Přirozené tendence vedou ke snaze o vytvoření regionu co nejvíce homogenního.

1. 2. Teorie regionálního rozvoje

Regionální politiky se poprvé začaly rozvíjet ve 30. letech ve Velké Británii, která se v té době potýkala s Velkou hospodářskou krizí. Následně se rozšířily i do západní Evropy, kde na ně byl kladen požadavek zajištění sociální spravedlnosti. Kromě toho se čím dál více zdůrazňovala potřeba podpory méně rozvinutých zemí. Tím hlavním cílem regionální politiky však, alespoň zprvu, nadále zůstávalo snižování rozdílů mezi regiony, tedy snaha o dosažení konvergence.⁴

Teorie regionálního rozvoje nám přibližují, jaké představy měli lidé o jeho vývoji od počátku 20. století až do dnešního dne a jakou regionální politiku si zvolili v jeho jednotlivých etapách. Těchto teorií existuje nespočet, některé se později ukázaly být nepřeveditelné do praxe či neodpovídaly realitě, jiné významně přispěly k lepšímu pochopení regionálního rozvoje. Na základě zvolených kritérií je následně můžeme klasifikovat mnoha různými způsoby. Nicméně, nejčastěji teorie regionálního rozvoje rozlišujeme na dvě základní skupiny: konvergenční a divergenční.

³ Regiony a regionalizace. Metodická podpora regionálního rozvoje [online]. ©2009 [cit. 2014-01-29] Dostupné z: http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/regiony_red.html

⁴ FALTOVÁ LEITMANOVÁ, Ivana akol. Regionální rozvoj – přístupy a nástroje. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012, s. 10-11. ISBN: 978-80-87197-58-5.

Tyto dva směry se navzájem odlišují především tím, jak jsou procesy a mechanismy, probíhající v každém z regionů, vnímány zastánci těchto dvou velkých skupin. Autoři konvergenční teorie jsou přesvědčeni, že tyto mechanismy nakonec ve svém důsledku povedou k celkové nivelizaci, tedy že se rozdíly mezi regiony vyrovnají. Na druhé straně, příznivci teorie divergenční zastávají názor, že diferenciační procesy, které mají naopak za následek postupné zvětšování rozdílů, působí větší silou, tudíž k nivelizaci nemůže dojít. Není ovšem jasně řečeno, kdy by k divergenci, případně konvergenci mělo docházet, přičemž se předpokládá, že proces konvergence vyžaduje delší časové období než divergence. I přes takto nejednoznačné dělení autoři navzájem nevyklučují ani platnost opačné teorie. V průběhu 20. století se názory na otázku, zda má regionální rozvoj tendenci spíše k nerovnováze, či rovnováze, neustále vyvíjely a měnily. Souvisí s nimi i téma míry státních zásahů do ekonomiky, a zda je vůbec přípouštět.⁵

Existuje pět hlavních obecných přístupů, které se vystřídaly během 20. století. Prvním z nich je neoklasický přístup. Datuje se do 20. – 40. let a znamenal počátek regionální politiky. Převažující teorií regionálního rozvoje v tomto období byla teorie regionální rovnováhy. Neoklasický přístup se velmi rozšířil ve Velké Británii, která ve 30. letech bojovala s vysokou mírou nezaměstnanosti, což bylo zdůvodňováno nedostatečnou mobilitou pracovníků. Naopak kapitál se bez větších obtíží přeléval do oblastí a odvětví s růstovým potenciálem. Ačkoli se neoklasická teorie staví proti zásahům státu do ekonomiky, ve Velké Británii byla přijata řada opatření na podporu mobility pracovních sil. Příkladem je poskytování finančních prostředků na stěhování, asistence při zajišťování ubytování či rekvalifikační kurzy v regionech, které vykazovaly menší počet nezaměstnaných obyvatel. Tento koncept nesl označení „dělníci za práci“ a byl později kritizován nejen kvůli pasivitě, s jakou přistupoval k danému problému (nebyla řešena příčina, ale pouze následek), nýbrž také proto, že nezaměstnanost dosahovala vysokých čísel i v imigračních regionech a počet volných pracovních míst zde nebyl o mnoho vyšší, než v emigračních oblastech, tudíž byl tento způsob vládních zásahů dosti neefektivní a současně velmi finančně zatěžující.⁶

Dalším z přístupů regionálního rozvoje je tzv. keynesiánský, trvající přibližně od roku 1950 do roku 1975 a zastupující teorii regionální nerovnováhy. Prohlubující se

⁵ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s.13-14. ISBN 80-246-0384-5.

⁶ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s.77. ISBN 80-246-0384-5.

rozdíly mezi regiony byly chápány jako dlouhodobý jev a zodpovědnost za řešení těchto problémů se přesunula na stát, což odpovídalo v té době rozšířenému přístupu „práce za dělníky“. V 60. letech vyhradila řada zemí na regionální politiku nezanedbatelné finanční částky, s cílem zajistit dostatek pracovních příležitostí přesně v těch oblastech, které trpí jejich nedostatkem. Nástroji této politiky byly mimo jiné různé druhy dotací, daňových úlev a zrychlených odpisů, v případě veřejného sektoru šlo o umístování orgánů státní správy či výzkumných ústavů do slabších regionů. Přestože řada těchto pokusů o podněcení rozvoje v zaostalých oblastech měla úspěch, byl tento postup kritizován pro přílišnou finanční náročnost a své „demotivující“ důsledky, tj. jednostranné spoléhání na pomoc shora⁷.

Následují neomarxistické a neoliberální přístupy, které se vzájemně překrývají, co se týče období jejich aplikování v regionální politice, které se u neomarxismu pohybuje mezi 70. lety a polovinou 80. let, zatímco neoliberalismus se začal šířit v polovině 70. let a konec jeho „funkčního“ období není dosud znám. Neomarxistický přístup se opírá o teorii nerovnováhy. Příčinu zaostalosti regionů spatřuje v transferu nadhodnoty z periferií do centra⁸, proto klade velký důraz na postavení regionů, případně států v rámci světové ekonomiky. S tímto přístupem se taktéž pojí nedůvěra v možné zmírnění rozdílů mezi regiony pomocí regionální politiky (řeší pouze následek, ne příčinu). Neomarxisté přikládají velký význam společenským strukturám v ekonomice, vztahům při výrobě (nadržénost/podřizenost) a silně kritizují kapitalistický systém, který podle nich musí pokaždé vyústit v krizi. Naopak neoliberální přístupy, zastávající jak teorii rovnováhy, tak i nerovnováhy, vnímají jednotlivce ne jako výrobce, ale jako spotřebitele. Neoliberalistická regionální politika se opírá především o podporu lokální iniciativy, malých a středních firem, decentralizaci kompetencí a deregulační opatření. Dalším bodem, ve kterém se zmíněné dva přístupy neshodnou, je vliv zisku na jiné subjekty. Neomarxisté zastávají přesvědčení, že zisk jednoho subjektu poškozuje ty ostatní, zatímco neoliberalisté věří, že z výroby a prodeje mohou těžit oba zúčastněné subjekty.⁹

⁷ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s.102-106. ISBN 80-246-0384-5.

⁸ viz. teorie jádro – periferie (str. 16)

⁹ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s.107-118. ISBN 80-246-0384-5.

Posledním z řady regionálních přístupů je institucionální. Jeho počátky najdeme na začátku 80. let a převažující teorií je nerovnováha regionálního rozvoje. Regionální politika postavená na tomto přístupu hledá cesty, jak posílit interakce mezi podniky a veřejným a soukromým sektorem a podnítit je k užší spolupráci a komunikaci s cílem prohloubit proces vzájemného učení zúčastněných subjektů. Dosahuje toho s pomocí vládních zásahů v podobě investic do vzdělání, lidských zdrojů, výchovy kvalifikované pracovní síly a podpory zakládání vědecko-výzkumných institucí, stejně jako šíření inovací a vytváření podpůrné infrastruktury, zprostředkovávající kontakt mezi podniky.¹⁰

Současná regionální politika vychází především z neoliberálního a částečně institucionálního přístupu a započala během druhé poloviny 70. let. Zaměřuje se hlavně na podporu lokálních iniciativ soukromých i veřejných subjektů a jejich vzájemnou spolupráci. V popředí zájmu stojí inovace, rozvoj lidských zdrojů, podpora malých a středních firem, decentralizace a deregulační opatření.¹¹

Předešlý výčet regionálních teorií, kterými se lidé již od počátku minulého století pokoušejí popsat a objasnit konvergenční a divergenční procesy ve společnosti, a jež mají pomoci odpovědět na otázku, jak lze eliminovat negativní projevy těchto procesů, je nezvratitelným důkazem toho, že problematika regionálního rozvoje postupem času nabývala na významu, přičemž v současné době je již neodmyslitelnou součástí národních politik evropských států a jednou z hlavních priorit Evropské unie. V rámci Politiky hospodářské a sociální soudržnosti (tedy kohezní nebo také regionální politiky), která je jedním z pilířů Společenství, vyčlenila EU ve finanční perspektivě na období 2007-2013 z celkové částky ve výši 347,410 mld. eur 81,5 % na Cíl Konvergence.¹² Ten má za úkol podporovat hospodářský a sociální rozvoj méně vyspělých regionů a členských států, a jejich konvergenci, tedy vyrovnávání rozdílů mezi nimi. Finanční prostředky získává ze tří primárních fondů Evropské unie, a sice Fondu soudržnosti, Evropského sociálního fondu a Evropského fondu pro regionální

¹⁰ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 163-167. ISBN 80-246-0384-5.

¹¹ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 167. ISBN 80-246-0384-5.

¹² Regionální politika. Euroskop.cz [online]. ©2005 [cit.2015-04-09].

Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

rozvoj.¹³ Poslední jmenovaný slouží také jako zdroj pro čerpání financí programům pro přeshraniční spolupráci, fungujících pod záštitou Cíle Evropské územní spolupráce. Ten obdržel v předchozím období 2007-2013 2,5 % finančních prostředků politiky soudržnosti, což činilo cca 8,69 mld. eur.¹⁴ Tato částka přispěla nezanedbatelnou měrou kromě jiného také k podpoře regionů, které často zůstávají ze strany státu opomíjeny nebo bývají vůči ostatním vyspělejšími regionům znevýhodňovány. Tyto oblasti, ať už se nacházejí uvnitř státního celku nebo, ve větším počtu případů, podél státních hranic, lze označit jako „periferní“ či „marginální“ regiony. Pojem „periferie“ pochází z řeckého slova „periphēria“, který původně označoval okruh nebo oběh. Později se tento výraz začal překládat jako „něco na okraji“. Obvykle označuje okrajovou oblast.¹⁵ Pro takováto území je typický například výrazný úbytek obyvatel, stejně jako ekonomicky aktivních osob, vyšší podíl osob ve starším věku, naproti tomu nižší podíl osob disponujících středoškolským či vysokoškolským vzděláním, vyšší podíl osob zaměstnaných v zemědělství, řidší bytová zástavba, vyšší podíl neobydlených bytů či chudší vybavení domácností.¹⁶ Regiony, nesoucí tyto znaky, lze označit jako periferní. Příčiny perifernosti některých oblastí však nelze hledat pouze v současné státní politice, její kořeny sahají dále do historie osídlování evropského prostoru. To samozřejmě platí i pro Českou republiku, přičemž tento trend prohlubování rozdílů mezi regiony lze názorně popsat pomocí modelu jádro-periferie. Vývoj, který vedl k polarizaci prostoru a vzniku periferií na českém území, započal již v předindustriální éře, trvající do 1. poloviny 19. století. Během tohoto období převažovaly nivelizační tendence. Důvodem byl znatelný nárůst počtu obyvatel, který způsobil jeho přesun na dosud neobydlená, hůře dostupná a méně úrodná území, čímž se, i když pozvolna, vyrovnávaly rozdíly mezi jednotlivými regiony. Na přelomu 18. a 19. století, které označujeme jako protoindustrializace, byl už viditelný odlišný vývoj mezi severní a jižní částí českých zemí. V severní polovině se mnohem rychleji uchytilo kapitalistické podnikání, což znamenalo intenzivní výrobu a výstavbu nových manufaktur a továren. Naproti tomu jižní polovina se stále specializovala především na zemědělskou činnost a vyznačovala

¹³ Implementační struktura evropských fondů v ČR a role NOK. EurActiv.cz [online]. ©2012 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/link-dossier/implementacni-struktura-evropskych-fondu-v-cr-a-role-nok-000090>

¹⁴ Regionální politika. Euroskop.cz [online]. ©2005 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

¹⁵ MUSIL, Jiří a Jan MÜLLER. Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. Sociologický časopis. 2008, roč. 44, č. 2, s. 325. ISSN 0038-0288.

¹⁶ MUSIL, J. Nové pohledy na regeneraci našich měst a osídlení. In: Územní plánování a urbanismus. 1988, XV, č. 2, s. 67–72.

se nižší produktivitou práce a chudobou. Rozdíly mezi regiony začaly intenzivněji narůstat s nástupem industriální éry. Průmyslová revoluce s sebou přinesla zvýšení objemu produkce a rozšíření výroby, což znevýhodňovalo regiony s horší dopravní polohou či například nedostatkem přírodních zdrojů (především uhlí a vody). Koncentrace obyvatel v průmyslových centrech a zvýšená migrace dále prohlubovali vznik periferií (převážně na jihu). Asi nejvýrazněji se na kontinuitě osídlení českých zemí podepsaly přesuny obyvatel mezi lety 1938-1948, kdy množství periferních oblastí radikálně vzrostlo. Od 2. poloviny 20. století, převládají tendence nivelizační, a to především v 70. a 80. letech, z důvodu systému regulací, zavedeného za vlády socialismu. Většina periferních území, která známe dnes, je tak pozůstatkem nerovnoměrného, staletí trvajících populačního, sociálního a ekonomického vývoje.¹⁷

1. 3. Hranice a hraniční efekt

Jak už bylo řečeno výše, jednou z hlavních příčin perifernosti regionu (pomineme-li takzvané vnitřní periferie) je jeho poloha v těsné blízkosti hranice. Existuje celá řada nejrůznějších typů hranic, způsobů jejich členění. Rozlišujeme například politické hranice, kulturní a společenské, sociální, jazykové, náboženské nebo také ekonomické. Obecně lze však pojem hranice definovat jako linii či zónu, oddělující dva kvalitativně odlišné celky jako jsou regiony, státní útvary, administrativní jednotky atd. V zásadě lze hranice rozdělit na dva základní typy:

- přírodní: takové, které jsou tvořeny přírodními prvky v krajině (pohoří, vodní toky atd.). Tento typ hranice je ovšem funkční jen za předpokladu, že je jako bariéra vnímán dotčenými společenstvími, které jsou jí odděleny.
- umělé: takové, které jsou spojeny s činností, případně samotnou existencí člověka (etnické, historické, jazykové, náboženské a další).

Oba tyto druhy hranice se značnou měrou podílejí na prohlubování odloučenosti daných regionů nejen od sousedních území za hraniční čarou, nýbrž i od ostatních regionů ve svém vlastním státě. V případě České republiky představují umělé hranice mnohem závažnější problém než hranice přírodní, a to především ty politické. Označení

¹⁷ NOVÁČEK, Aleš. Vývojové trendy polarizace prostoru. In: Problémy periferních oblastí. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2005, s. 29-33. ISBN 80-86561-21-6.

„politická hranice“ se vysvětluje jako linie nebo prostory, které fungují jako dělící prvek mezi dvěma různými politickými systémy a jsou vnímány jako vnější linie prostorové působnosti určité vlády nad určitým územím.¹⁸

Dělíme je na tři hlavní oblasti, a sice hraniční linii, příhraniční okrajové území a hraniční zónu. Hraniční linie je jednoduše výraz pro lineární oddělení dvou státních celků. V minulosti se vyvinula právě z příhraničních okrajových území (dnes existuje na základě uzavřených mírových dohod či je vymáhána silou). Příhraničními okrajovými územími pak rozumíme území nacházející se v blízkosti této linie, přičemž obvykle bývají označovány jako pohraničí. Z reprezentativního šetření, uskutečněného v září 2008 pod záštitou Centra pro výzkum veřejného mínění, vyplývá, že pro téměř tři čtvrtiny respondentů je výraz „pohraničí“ synonymem pro málo osídlený region. Podobně rozšířená je i tendence vnímat pohraničí jako „bývalé Sudety“. Obecně je charakteristickým rysem příhraničních regionů nižší hospodářský potenciál, nevyhovující dopravní obslužnost, vyšší nezaměstnanost, specifické typy nezákonné činnosti či perifernost a již zmíněné nízké osídlení (ať už důsledkem přírodních podmínek, obav z přeshraničních konfliktů, politických rozhodnutí či dlouhodobě uzavřených hranic).¹⁹ Hraniční zóna pak představuje prostorově rozsáhlé území, které se mimo jiné ekonomickými, společenskými, demografickými a politickými kritérii významně odlišuje od zbylého území daného státu, a to právě díky vlivu hranice, jejíž samotná existence vytváří značné rozdíly mezi vnitrozemím a pohraničím.²⁰ Nadále tak, i přes celosvětově probíhající trend globalizace a intenzivní snahy Evropské unie o integraci a postupnou europeizaci, zůstávají hranice stále ještě bariérami, které znevýhodňují prostory v jejich blízkosti a staví je do pozice periferních oblastí. Podle reprezentativního šetření CVVM projevují státní úřady o příhraniční regiony nedostatečný zájem, a vlastními obyvateli je na tyto oblasti nahlíženo jako na hospodářsky slabé, přičemž za jeden z hlavních problémů považují omezenou nabídku pracovních příležitostí. To vede k odchodu mladých lidí z pohraničí do vnitrozemí a ekonomických center, a tím dochází k dalšímu zhoršování ekonomické situace.

¹⁸ CHROMÝ, Pavel. Teoretický vstup do problematiky. In: Geografická analýza pohraničí České republiky [online]. Ústí nad Labem: Sociologický ústav Akademie věd České republiky Praha, 1999, s.17-19 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/139_99-11wptext.pdf

¹⁹ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s.7. ISBN 978-80-86754-78-9

²⁰ BALEK, Jiří. Přeshraniční vlivy a identita obyvatel českého pohraničí. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006, s. 85. ISBN 80-7044-836-9

Na hranice lze ovšem pohlížet ze dvou různých hledisek.²¹ Za prvé jako na bariéru, rozdělující prostor a znesnadňující vedle fyzického pohybu i všechny ostatní stránky každodenního života. Tento bariérový vliv má své příčiny v staleté historii vývoje a utváření evropských států. Existuje jen minimum zemí, jejichž hranice se během této doby nezměnily. Jedna taková vede mezi Španělskem a Portugalskem, a nese „titul“ nejstarší zemské hranice v Evropě. Charakterovým rysem většiny hranic je však spíše proměnlivost a také fakt, že mnoho z nich vznikalo násilně. Aniž by byla respektována etnická a mnohdy i jazyková či kulturní homogenita regionů, byla tato území nepřirozeně přetřata nově vznikajícími státními hranicemi. Hospodářské aktivity se postupně přesunuly do ekonomických a průmyslových center ve vnitrozemí a obyvatelstvo se přesouvalo s nimi. Tento trend ještě umocnily celosvětové a mezinárodní konflikty, kvůli kterým se stala řada hranic neprostupnými. Také dopravní infrastruktura v pohraničních oblastech dodnes trpí důsledky tehdejších politik, jelikož se cesty z vojenských důvodů vedly obvykle jen podél hranic, aniž by je překračovaly, což v současné době působí nemalé potíže v dopravě a ztěžuje komunikaci mezi regiony nejen na opačných stranách hranice. Odlišná politika, ať už v oblasti práva, správy daní, hospodářství či kultury, přeměnila tyto strukturálně oslabené oblasti s nedostačující infrastrukturou v periferní a státní hranice ve skutečné bariéry. To platilo především pro státy střední a východní Evropy, kterou od západoevropských zemí oddělovala až do konce 80. let 20. století „železná opona“.²² Ovšem ani poté, co tyto země prošly na přelomu 80. a 90. let demokratizačním procesem, se situace pro příhraniční regiony příliš nezlepšila. Hranice už neznamenaly naprostou izolaci, na perifernosti těchto území to ovšem samo o sobě nic nezměnilo. Stále existovaly a existují administrativní, hospodářské, právní a společensko-kulturní rozdíly, které komplikují spolupráci s regiony za hranicemi.²³ Právě příhraniční regiony však hrají naprosto zásadní roli v integraci Evropy. „Hranice jsou jizvy dějin“. To jsou slova z Preambule Evropské charty hraničních a přeshraničních regionů, dokumentu, který významně přispěl k rozvoji přeshraniční spolupráce na evropském kontinentu. To znamená, že budoucnost soužití evropského obyvatelstva a menšin je v rukou těchto regionů, které se tak stávají

²¹ BALEK, Jiří. Přeshraniční vlivy a identita obyvatel českého pohraničí. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007, s. 91. ISBN 80-7044-836-9

²² GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci[online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 5. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

²³ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru. 2007, s. 5. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:256:0131:0137:CS:PDF>

stavebními kameny a mosty při procesu evropského sjednocení.²⁴ Tím se dostáváme k druhému hledisku, z něhož lze nahlížet na hranice. A tentokrát ne jako na bariéru, nýbrž jako na místo kontaktu se sousedskou zemí a jejími obyvateli a kulturou. A probíhající evropská integrace jednoznačně směřuje k tomuto pojetí.²⁵

1. 4. Vývoj přeshraniční spolupráce

Mluvíme-li o spolupráci, uskutečňované přes hranice, nemusí se vždy jednat o přeshraniční spolupráci, v jejím pravém slova smyslu. Aktivita, sahající za hranice států, lze totiž rozlišovat na tři typy:

- přeshraniční spolupráce: jde o přímou spolupráci sousedících regionálních a místních instancí podél hranic, a to ve všech oblastech života, přičemž jsou zapojeni všichni aktéři. Můžeme ji označit jako relativně organizovanou, jelikož má delší tradici než ostatní druhy spolupráce.
- transnacionální spolupráce: tento druh spolupráce je zaměřen pouze na jedno specifické téma, které je společné většímu souvisejícímu území (např. územní plánování). Organizace se teprve vyvíjí.
- interregionální spolupráce: jedná se o spolupráci regionálních a místních institucí, na které se podílejí jen vybraní aktéři, a odehrává se pouze v omezeném množství sektorů. Tento typ spolupráce nemá dlouhou tradici, organizace je tedy teprve v počátcích.²⁶

V případě této práce se zaměříme pouze na spolupráci prvního typu, tedy přeshraniční spolupráci, zahrnující všechny oblasti života. Definovat ji lze i jako „...jakékoliv společně odsouhlasené akce, jejichž cílem je propagovat a podporovat dobré sousedské vztahy mezi územními společenstvími nebo úřady v pravomoci dvou

²⁴ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 7-8. ISBN 978-80-86754-78-9

²⁵ BALEK, Jiří. Přeshraniční vlivy a identita obyvatel českého pohraničí. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007, s. 91. ISBN 80-7044-836-9

²⁶ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 13. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

nebo více smluvních stran, jakož i uzavírání jakýchkoliv dohod a smluv, které budou nezbytné pro dosažení uvedených cílů ...²⁷

Historie přeshraniční spolupráce se v jednotlivých státech různí. První krok k evropské integraci podnikli po skončení 2. světové války obyvatelé příhraničních regionů v Německu, Nizozemsku, Francii či skandinávských zemích. Tím hlavním důvodem, proč se rozhodli odstranit bariéry z válečných let, překonat vzájemnou nedůvěru a rozdíly, a navázat užší kontakty s druhou stranou, byla především touha zkvalitnit podmínky pro život v těchto zaostalých oblastech a vyrovnat se tak v životní úrovni regionům ve vnitrozemí. Tato spolupráce měla kromě jiného trvale zajistit mír a znovu spojit lidi, kteří se sobě navzájem kvůli existenci hranice a jejího bariérového vlivu odcizili. Od 60. let 20. století tak byly zakládány přeshraniční zastřešující svazy, jejichž prioritou bylo zlepšit sociální, kulturní a ekonomickou situaci obyvatel pohraničí a postupné odstraňování hraničních bariér.²⁸ Ve stejnou dobu byla podepsána také řada mezinárodních smluv, sloužících jako podpora pro místní, meziregionální, mezivládní i nadnárodní spolupráci. Na úplném prvním počátku uzavírání takovýchto konvencí a dohod stála Helsinská smlouva, neboli Smlouva o spolupráci mezi Dánskem, Finskem, Islandem, Norskem a Švédskem. Podepsána byla 23. března roku 1962 a platnosti nabyla přibližně o tři měsíce později. Spolupráce zainteresovaných zemí se soustředila především na oblasti práva, kultury, technické infrastruktury, ochrany životního prostředí a oblast sociálně-ekonomickou. Krátce po Helsinské smlouvě spatřila světlo světa Nordická smlouva, která spojila země Finska, Švédska, Norska a Dánska za účelem usnadnění spolupráce obecních samospráv mezi těmito státy. O rozvoj přeshraniční spolupráce v Evropě se velkým dílem zasadila v roce 1980 Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady, podepsaná dvaceti členskými státy Rady Evropy v Madridu, podle něhož také získala své neoficiální označení Madridská rámcová konvence o přeshraniční spolupráci. Česká republika rozšířila řady členů, kteří se k této úmluvě připojili, v roce 1998, přičemž ta vstoupila v platnost roku 2000. Její hlavní přínos tkví převážně ve vzorových mezistátních smlouvách a dohodách o přeshraniční spolupráci (konkrétně jde o pět

²⁷ Článek 2. Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady [online]. 1981. Dostupná z: <https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/91b9f824a0923e3bc1256dde0052230a/673c05a558563cf7802566d7002fff15?OpenDocument>

²⁸ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 5-6. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

různých modelů), které do ní jako první vnesly právní základ a inspirovaly vznik řady dalších bilaterálních, případně trilaterálních, smluv. Příkladem může být Konvence Beneluxu z roku 1986 či Německo-holandská přeshraniční smlouva, podepsaná roku 1991.²⁹ Multilaterální smlouvy, jako právě Madridská rámcová konvence, mají omezenou účinnost právě proto, že netvoří samostatný smluvní podklad pro přeshraniční spolupráci, ale pouze stanovují rámcová kritéria, která by měla být následně zahrnuta do národních aplikačních zákonů. Kromě toho, přímé využití Evropské rámcové dohody komplikují velmi odlišné právní systémy a správní struktury na místních a regionálních úrovních v jednotlivých státech.³⁰ Přesto tato úmluva představuje významný krok směrem k odstranění právních, správních a technických obtíží, omezujících přeshraniční aktivity.³¹ Zatímco na hranicích západoevropských států jako Německa, Francie, Beneluxu či skandinávských zemí již téměř třicet let probíhala čilá spolupráce, některým státům byla tato možnost až do 80. let odepřena. Řecko, Španělsko a Portugalsko se do přeshraničních aktivit zapojily až po zavedení demokracie a přijetí do Evropské unie v 80. letech.³² Stejně tak v zemích střední a východní Evropy se první pokusy o spolupráci objevily až na počátku 90. let. Cílem bylo především změnit vnímání hranice jako bariéry na místo kontaktu a setkávání, překonávat vzájemné předsudky a nedůvěru, přetrvávající ještě z dob izolace, i vlastní periferní polohu na mapě Evropy, podporovat hospodářský růst a zvyšování životní úrovně a co nejdříve se začlenit do Evropské unie jako plnohodnotný člen, aniž by tento proces jakkoli ohrozil míru národní autonomie.

Fakt, jakou podobu bude přeshraniční spolupráce mít, či jestli bude vůbec probíhat, je ovlivněn množstvím faktorů. Z výsledků reprezentativního šetření CVVM³³ vyplývá, že občané České republiky vnímají jako nejsilnější ty faktory, které souvisejí s regionálním a ekonomickým rozvojem (rozdílná kupní síla, financování obcí) či cestovním ruchem a životním prostředím. Svou roli hraje i odlišná národní mentalita či jazyk. Tím nejzákladnějším předpokladem pro existenci přeshraničních aktivit, je však

²⁹ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 8-10. ISBN 978-80-86754-78-9

³⁰ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 30-31. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

³¹ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 9. ISBN 978-80-86754-78-9

³² GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 5. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

³³ NOVOTNÝ, Lukáš. Názory a postoje české populace na přeshraniční spolupráci. Naše společnost [online]. 2009, č. 1, s. 31. ISSN 1214-438X. Dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/nase-spolecnost>

blížkost. A to nejen k hraničním a sousedním regionům, nýbrž také k jejich obyvatelům obecně. K tomu, aby mohla být jakákoli spolupráce mezi příhraničními regiony vůbec započata, je nutná zaprvé propustnost hranice, což zahrnuje typ a vzdálenost hraničního přechodu od obce a zároveň také legislativní rámec pro pohyb zboží, peněz a osob. Další podmínkou je odpovídající dopravní infrastruktura, to znamená možnost dopravního spojení mezi dotyčnými zeměmi a dobrý stav komunikací. V rámci šetření CVVM bylo zlepšení infrastruktury občany České republiky označeno za jeden z hlavních předpokladů pro hlubší a intenzivnější přeshraniční spolupráci, především na česko-polských a česko-rakouských hranicích. Co nesmí chybět, je samozřejmě také místo k setkávání, tedy zajištění zázemí a zabezpečení potřebné techniky. To, co však rozhoduje především, je ochota samotných aktérů přeshraniční spolupráce věnovat těmto aktivitám svůj volný čas a energii, a také jejich schopnost a vůle překonat mezikulturní rozdíly a zakořeněné předsudky, za cílem vzájemného poznání a spolupráce. Hlavní otázkou, která ve většině případů rozhodne, jestli k navázání přeshraničních kontaktů a následně i spolupráce dojde, je, zda potenciální aktéři naleznou společnou oblast zájmu, ve které se podle jejich názoru kooperace se zahraničním sousedem vyplatí. V současné době, kdy se díky zvyšující se průchodnosti hranice nabízí možnost spojit síly za účelem zlepšení kvality života obyvatel v příhraničí, která je navíc štědře podporovaná finančními dotacemi z prostředků Evropské unie, se řady aktérů přeshraniční spolupráce rychle rozrůstají.³⁴ Těmi nejvýznamnějšími nositeli jsou bezesporu místní zastupitelstva, obecní a městské úřady, sportovní a zájmová sdružení, kulturní instituce, školy a v neposlední řadě také euroregiony, mikroregiony, či sdružení obcí.³⁵ Aby byla kooperace úspěšná, a především také efektivní, musí její aktéři dodržovat obecné principy, platné pro všechny typy přeshraniční spolupráce. Ta by měla být realizována na národní, regionální i místní úrovni při plném zapojení partnerů z obou stran hranice. Do přeshraničních aktivit by měly být zahrnuty veškeré oblasti života (hospodářství, kultura, bydlení, práce, volný čas atd.) a probíhat by měly nepřetržitě. Těmi základními předpoklady pro fungující spolupráci, všeobecně uznávanými Evropskou unií a jejími podpůrnými programy, jsou

³⁴ MICHELOVÁ, Radka. Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007, s. 82-83. ISBN 80-7044-836-9

³⁵ MICHELOVÁ, Radka. Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007, s. 76. ISBN 80-7044-836-9

princip partnerství, subsidiarity, společná struktura, financovaná z vlastních zdrojů a společná přeshraniční rozvojová koncepce či program.

Princip partnerství zahrnuje dvě podoby: vertikální, která představuje vazby mezi jednotlivými správními úrovněmi (úroveň EU, národní, regionální, místní) a horizontální, představující vazby mezi partnery na obou stranách hranice, založenou na paritě těchto partnerů, přičemž jsou zohledněny rozdíly v jejich správě a finančních možnostech.

Subsidiarita pak znamená, že jsou kompetence delegovány na co nejnižší možnou úroveň správy. Obvykle se tím míní instituce na regionální či místní úrovni, které se nejlépe osvědčily jako vhodné iniciátoři přeshraniční spolupráce, a to především kvůli své flexibilitě, díky které jsou schopni vypořádat se s odlišnými kompetencemi a strukturami u zahraničních partnerů, než instituce na úrovni národní a vyšší.

Oba zmíněné principy jsou zásadní pro vytvoření přeshraniční rozvojové koncepce. Ta vzniká na základě SWOT analýzy daných regionů, která jasně vymezí jejich silné a slabé stránky, a poukáže na možné hrozby či naopak příležitosti k rozvoji. Takto získané informace pak slouží k vytvoření prioritních oblastí činnosti, ze kterých jsou následně odvozeny krátkodobé až střednědobé operační programy, trvající 3–5 let, včetně konkrétně zformulovaných opatření pro přeshraniční spolupráci.³⁶ Na její průběh však stále negativně působí již zmíněné překážky jako například strukturální rozdíly a rozdíly v působnosti správních úrovní u nás a za hranicemi, odlišné financování komunálních politik, legislativní omezení přeshraničních činností regionálních a místních správ a nedostatek politické vůle tato omezení odstranit, nejednotnost v daňové oblasti, sociálním zabezpečení či obtíže související s uznáváním akademických a odborných titulů, rozdílná hospodářská situace na obou stranách hranice (především co se týče kupní síly v pohraničí s Německem a Rakouskem), nedostatečná oboustranná výměna informací, slabá jazyková vybavenost, kulturní rozdíly i stále přetrvávající nedůvěra a předsudky.³⁷ Záleží na příhraničních a přeshraničních regionech, jak se s těmito překážkami vypořádají. V některých případech se spolupráce mezi regiony vyvíjí zcela přirozeně. To se týká především silně

³⁶ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 12-15. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

³⁷ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru. 2007, s. 5. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:256:0131:0137:CS:PDF> a NOVOTNÝ, Lukáš. Názory a postoje české populace na přeshraniční spolupráci. Naše společnost [online]. 2009, č. 1, s. 32. ISSN 1214-438X. Dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/nase-spolecnost>

homogenních regionů, jejichž obyvatelé mívají společnou kulturu, jazyk a historii, či sdílejí svůj pracovní trh. V České republice je tento typ regionů zastoupen na česko-slovenské a česko-polské hranici. Na druhou stranu, existují regiony, které se od sebe výrazně odlišují, tedy disponují omezenou homogenitou. Důvodem může být geografická překážka jako horské hřebeny či moře, nebo také politická situace, znemožňující navázání přeshraničních kontaktů. Jako příklad lze uvést země střední a východní Evropy před pádem komunistického režimu na konci 80. let. Přestože pro takto handicapované regiony je vytváření přeshraničních struktur komplikovanější záležitostí, i jejich snahy byly nečíslně korunovány úspěchem. Již krátce po pádu „Železné opony“ vznikly mezi státy, jejichž hranice se poprvé po více než čtyřiceti letech znovu otevřely, četné přeshraniční struktury, v České republice konkrétně na česko / polsko / slovenských hranicích. Vzájemně se liší jak svým účelem, tak i kompetencemi a kapacitou. Mezi trvalé struktury pro přeshraniční spolupráci řadíme euroregiony, jež poskytují základ místním a regionálním přeshraničním aktivitám, nicméně tento základ představuje spíše prostor pro komunikaci mezi již existujícími veřejnými či soukromými orgány; dále pracovní společenství, tvořená obvykle regionálními orgány, které uzavřely například právně nezávaznou dohodu či podepsaly protokol o spolupráci; regionální rady, přechodné formy spolupráce, složené z volených politiků zúčastněných regionálních institucí; či jiné druhy přeshraničních svazků.³⁸

1. 5. Programy na podporu přeshraniční spolupráce

Nutno podotknout, že přeshraniční spolupráce by nikdy nedosáhla takového rozsahu, pokud by nebyla trvale podporována Evropskou unií. Od počátku 90. let poskytuje EU skrze různě zaměřené iniciativy, programy a projekty finanční prostředky na rozvoj spolupráce územních orgánů v příhraničních regionech překračujících státní hranice.

1. 5. 1. Interreg

První z iniciativ Evropské unie, která zohledňovala význam role příhraničních regionů a jejich spolupráce v procesu evropské integrace, byla iniciativa z roku 1990, nesoucí název Interreg. Do počátečního období své existence, tedy let 1991-1993, vstoupila s 31 schválenými operačními programy, kterým byla přidělena celková dotace

³⁸ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 11-13. ISBN 978-80-86754-78-9

ve výši 1 082 milionů eur. Ta byla následně přerozdělena mezi jednotlivé projekty, zaměřené na oblasti dopravy a komunikace, životního prostředí, obchodu a cestovního ruchu, rozvoje venkova a školství. V letech 1994-1999 navázal na úspěch iniciativy Interreg její nástupce, Interreg II, jenž se tentokrát více zaměřil na podporu přeshraniční spolupráce. Iniciativa se v novém období rozdělila na tři části:

- Interreg IIA: tato oblast představovala v rámci iniciativy Interreg prioritu, jelikož se soustředila právě na rozvoj přeshraniční spolupráce. Tomu odpovídala také výše rozpočtu 2 562 milionů eur.
- Interreg IIB: jeho cílem bylo dokončení výstavby vybraných energetických sítí, a to s pomocí 550 milionů eur.
- Interreg IIC: byl zahájen o něco později, než ostatní oblasti iniciativy Interreg, přesněji v roce 1996, a jeho prioritou byla mimo jiné podpora nadnárodních činností v prostorovém plánování. V daném období disponoval rozpočtem 413 milionů eur.

Iniciativa Interreg IIA představovala s 59 schválenými programy a rozpočtem 2,6 mld. eur do té doby jednoznačně nejštedřejší zdroj finanční pomoci. Kromě toho byly do iniciativy nově zahrnuty všechny příhraniční regiony, přičemž čím dál větší pozornost byla věnována regionům na vnějších hranicích s členskými státy EU. Těm bylo v rámci celkem 24 programů Interreg IIA, které se na ně vztahovaly, přiděleno z již zmíněných 2,6 mld. částka cca 900 milionů eur. Následující období 2000-2006 znamenalo pro iniciativu Interreg, nyní probíhající pod názvem Interreg III, další navýšení přidělených dotací, a to na 4 875 milionů eur. Ty byly odpovídajícím způsobem alokovány mezi tři oblasti:

- Oblast A: jedná se o pokračování předchozích programů Interreg I a IIA. Cílem této oblasti je tvorba přeshraničních strategií udržitelného územního rozvoje, které mají pomoci rozvíjet hospodářská a sociální centra, nijak nevázaná a neomezovaná existencí hranice.
- Oblast B: tato oblast navazuje na původní program Interreg IIC a má za úkol podporovat nadnárodní spolupráci mezi orgány různých správních úrovní, zajistit udržitelný a vyvážený rozvoj Společenství a zvýšit územní integraci

sousedních a kandidátských zemí, stejně jako velkých skupin evropských regionů.

- Oblast C: zaměřuje se na zefektivnění politik a nástrojů regionálního rozvoje skrze meziregionální spolupráce a soudržnost pomalu se rozvíjejících či transformujících se regionů pomocí tvorby sítí.

Oblasti A připadlo 50-80% dotací, oblasti C 6%, zbytek dotací byl vyhrazen oblasti B.

Interreg IIIA zahrnuje dva typy programů:

- první variantou je samostatný program pro celou hranici (v případě delších hranic může obsahovat podprogramy na regionální úrovni)
- druhou variantou jsou programy na regionální úrovni přímo soustředěné na jednotlivé části hranice (například na úrovni euroregionu).

Jelikož finanční podpora iniciativy Interreg byla směřována výhradně do členských zemí Evropské unie, Česká republika nebyla až do svého přijetí oprávněna využívat jakýchkoli dotací z tohoto zdroje.³⁹ Až 1. července 2004, tedy dva měsíce po vstupu ČR do EU, byly na české straně oficiálně vyhlášeny programy Iniciativy Společenství Interreg IIIA Česká republika – Svobodný stát Bavorsko, Interreg IIIA Česká republika – Rakousko, Interreg IIIA Česká republika – Svobodný stát Sasko a další. Před tímto datem byl na bavorské, rakouské i saské straně realizován program Iniciativy Společenství Interreg IIIA, zatímco na české straně šlo o předvstupní program Phare CBC. Tyto dva programy byly ještě před přijetím České republiky do Evropské unie více či méně zkoordinovány, tak aby byl přechod k iniciativě Interreg, určené již zkušenějším členským státům, co nejméně problémový.⁴⁰

1. 5. 2. Phare

Zahájení programu Phare se datuje už do roku 1989. Byl vytvořen Evropskými společenstvími za účelem podpory států ve střední a východní Evropě, které po pádu totalitních režimů na konci 80. let přecházely k demokracii a tržní ekonomice, a vycházel především z potřeb jednotlivých zemí. Původně byl zamýšlen jako nástroj finanční a technické spolupráce pouze pro Polsko a Maďarsko (z jeho původního

³⁹ GABBE, J. a kol. Průvodce LACE [online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 2-5. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁴⁰ Interreg IIIA ČR – Bavorsko. Strukturální fondy.cz [online]. [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Iniciativy-Spolecenstvi/Interreg-IIIa-CR-Bavorsko>

označení – „Poland and Hungary: Action for Restructuring of the Economy“ – také vzešel jeho dnešní název). Později, od roku 1994, však svou působnost rozšířil i do dalších zemí, kandidujících na přijetí do Evropské unie (Česká republika, Slovensko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Slovinsko, Rumunsko, Bulharsko). V roce 1997 se pak program Phare přeorientoval na přípravu těchto kandidátských zemí na jejich konečné přistoupení k členským zemím EU, což znamená především splnění stanovených priorit pro vstup do EU, včetně procesu přijímání podmínek, nutných pro pozdější uplatnění legislativy Evropské unie.⁴¹ Programy Phare se v zásadě člení na tyto čtyři kategorie:⁴²

- Národní programy Phare: do této kategorie patří projekty, které připravují kandidátskou zemi (v tomto případě Českou republiku) na členství v EU, ať už jde o implementaci evropské legislativy, tzv. *acquis*, nebo projekty z oblasti hospodářství a soudržnosti, které mají zajistit dobrou připravenost národních struktur na pozdější účast ve strukturálních fondech,
- Programy přeshraniční spolupráce: jinak také označované jako Phare CBC, slouží jako příprava na přechod k iniciativě Interreg III,
- Mnohonárodní programy, implementované Českou republikou,
- Monohonárodní programy, implementované Evropskou komisí.

Program Phare CBC (=Cross-Border Cooperation) byl spuštěn v roce 1994 za účelem podpory přeshraniční spolupráce těch regionů ve střední a východní Evropě, které sousedí s členskými zeměmi Evropské unie.⁴³ Nařízení Evropské komise z roku 1998 pak umožnilo finančně dotovat tuto spolupráci i mezi tehdejšími kandidátskými zeměmi.⁴⁴ Hlavním cílem programu byla podpora spolupráce veřejnoprávních subjektů na obou stranách hranice, rozvoj a ožívání hospodářství v zanedbaných příhraničních oblastech a snižování jejich periferního charakteru, zlepšování životního prostředí a infrastruktury v těchto regionech, stejně jako zvyšování životní úrovně jejich obyvatel.

⁴¹ Phare v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti v letech 2000 – 2004. Europeum.org [online]. © 2010-2011 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/34-integrace--12/820-phare-v-oblasti-hospodarske-a-socialni-soudrznosti-v-letech-2000--2004>

⁴² Phare. Strukturální fondy.cz [online]. [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/Phare>

⁴³ GABBE, J. a kol. Průvodce LACE [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 6. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁴⁴ Nařízení Komise (ES) č. 2760/98 ze dne 18. prosince 1998 o provádění programu přeshraniční spolupráce v rámci programu Phare. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:31998R2760>

Zaměřen tedy byl především na činnosti související s oblastmi infrastruktury, životního prostředí, hospodářského rozvoje, administrativy, investic, vzdělávání a zaměstnanosti, turistického ruchu, zdravotnictví atd.⁴⁵ Mezi lety 1994-1999 hospodařily programy Phare CBC na celkem 15 hranicích, na nichž kooperace probíhala, s příspěvkem ve výši 1 mld. eur, staly se tak ze všech kategorií Phare programů těmi s největším množstvím poskytnutých finančních prostředků.⁴⁶ Pro Českou republiku bylo z této částky vyhrazeno celkem 183,15 milionů eur.⁴⁷ Program Phare byl ukončen v roce 2004, přičemž poslední finanční prostředky byly České republice vyplaceny ke konci listopadu 2006.⁴⁸

1. 5. 3. Cíl 3 – Evropská územní spolupráce

Evropskou územní spolupráci spustila již na počátku 90. let iniciativa Interreg, která se v praxi velmi osvědčila. Evropská unie si uvědomovala vzrůstající význam spolupráce mezi členskými státy a s cílem nadále ji podporovat vytvořila z evropské územní spolupráce pro období 2007-2013 samostatný cíl. I tento cíl se, stejně jako jeho předchůdce iniciativa Interreg, větvil na tři různě zaměřené oblasti. Z Interregu IIIA se stal Cíl 3 – přeshraniční spolupráce, z Interregu IIIB vzešel Cíl 3 – nadnárodní spolupráce a Interreg IIIC se přeměnil na Cíl 3 – meziregionální spolupráci.

Pod označením Cíl 3 – přeshraniční spolupráce se realizovalo pět programů, podporujících kooperaci našich a zahraničních neziskových subjektů z územních jednotek NUTS III (v případě ČR míněno krajů), nacházejících se v bezprostřední blízkosti hranice. Jednalo se o programy Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko, ČR – Bavorsko, ČR – Slovensko, ČR – Rakousko a ČR – Polsko. Do programů nebyly zahrnuty pouze Středočeský kraj a Praha, které nehraníčí s žádným ze sousedních států.

Program přeshraniční spolupráce ČR – Sasko se v České republice vztahuje na kraje Karlovarský, Ústecký a Liberecký. V období, předcházejícím tomu současnému, tedy 2007-2013 bylo v rámci tohoto programu možné předkládat projekty, které svým

⁴⁵ Podpora přeshraniční spolupráce – CBC Phare. Europeum.org [online]. © 2010-2011 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/34-integrace--12/819-podpora-preshranicni-spoluprace--cbc-phare>

⁴⁶ GABBE, J. a kol. Průvodce LACE [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 6. [cit. 2015-04-13] Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁴⁷ Podpora přeshraniční spolupráce – CBC Phare. Europeum.org [online]. © 2010-2011 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/34-integrace--12/819-podpora-preshranicni-spoluprace--cbc-phare>

⁴⁸ Program Phare v ČR úspěšně ukončen. Mfcr.cz [online]. © 2005-2013 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2007/2007-01-15-tiskova-zprava-5755-5755>

obsahem odpovídaly alespoň jedné ze tří prioritních os – Rozvoj rámcových společenských podmínek v dotačním území, Rozvoj hospodářství a cestovního ruchu a Zlepšení situace přírody a životního prostředí. Každá z os se pak dělila na oblasti podpory, přičemž každá z nich obsahovala blíže specifikované aktivity, které mohli případní příjemci dotace zahrnout do svých projektů. Předpokladem pro schválení předloženého projektu byla především účast minimálně jednoho subjektu z české a jednoho ze saské strany, přičemž jeden z partnerů jako „hlavní příjemce dotace“ přebíral hlavní odpovědnost za správný průběh realizace projektu. Kromě toho musely zúčastněné strany splnit alespoň dvě z následujících čtyř podmínek, a těmi jsou Společná příprava, Společná realizace, Společný personál či Společné financování. V písemném prohlášení ze dne 2. května 2013 se saský státní ministr pro životní prostředí a zemědělství a český náměstek ministra pro místní rozvoj vyjádřili pro pokračování vzájemné spolupráce České republiky a Svobodného státu Sasko, za cílem zlepšení konkurenceschopnosti a životní úrovně obyvatel obou pohraničí. Jako hlavní priority pro období 2014-2020 si vytyčil podporu přizpůsobení se změně klimatu, předcházení a řízení rizik, ochranu a zachování životního prostředí, investice do vzdělávání a celoživotního učení či posilování institucionální kapacity orgánů veřejné správy a její účinnosti. Na realizaci projektů v rámci takto zaměřených prioritních os má být v tomto období vyčleněno celkem přibližně 148,5 milionu eur.⁴⁹

Program přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko se soustředil především na podporu spolupráce v oblastech hospodářství, kultury, cestovního ruchu, vzdělání a sociální integrace, zlepšení dopravní dostupnosti v rámci přeshraničního regionu a ochranu životního prostředí. Území, na které se tento program vztahuje, zahrnuje na české straně Jihočeský, Plzeňský a Karlovarský kraj.

Program přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko sestával v letech 2007-2013 ze dvou prioritních os: Socio-ekonomický rozvoj, cestovní ruch a transfer know-how, a Regionální dostupnost a udržitelný rozvoj. Dohromady se členil na sedm oblastí podpory. Projekt v rámci tohoto programu mohly realizovat, stejně jako u předchozích programů, pouze neziskové organizace, při dodržení již zmíněného principu „vedoucího partnera“, který přejímá odpovědnost za projekt. Pro období 2014-2020 byl program přejmenován na „INTERREG V-A Rakousko – Česká republika“ a byly pro něj

⁴⁹ PROGRAM NA PODPORU PŘESHHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE 2014-2020 MEZI ČESKOU REPUBLIKOU A SVOBODNÝM STÁTEM SASKO. Program na podporu přeshraniční spolupráce 2014-2020 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.sn-cz2020.eu/Informace.pdf>

vytvořeny čtyři prioritní osy, zacílené na posílení udržitelného inovativního ekonomického rozvoje v této přeshraniční oblasti. Do programového území spadá na české straně kraj Vysočina, Jihomoravský kraj a Jihočeský kraj. Výše dotací by měla dosáhnout 97 milionů eur.⁵⁰

Program přeshraniční spolupráce ČR – Slovenská republika byl pro období 2007-2013 tvořen taktéž dvěma osami priorit, a sice osou Podpora společensko-kulturního a hospodářského rozvoje přeshraničního regionu a spolupráce, a osou Rozvoj dostupnosti přeshraničního regionu a životní prostředí. V nyní probíhajícím období se více zaměří na podporu podnikatelských investic do výzkumu a inovací a užší propojení podnikatelské sféry s výzkumnými centry a univerzitami, investice do odborné přípravy a školení, zachování a rozvoj kulturního a přírodního dědictví, ochranu a obnovu půdy a ekologické rozmanitosti, a podporu spolupráce mezi občany a institucemi v právní a správní oblasti. Předpokládaná výše poskytnutých finančních prostředků se odhaduje na 90 milionů eur. Tento program zahrnuje z českých regionů Moravskoslezský, Zlínský a Jihomoravský.⁵¹

Programu přeshraniční spolupráce ČR – Polská republika se na české straně účastní celkem 5 krajů: Liberecký, Pardubický, Královehradecký, Olomoucký a Moravskoslezský. Pro období 2014-2020 plánuje vyhradit většinu z finančních prostředků na projekty tématicky zaměřené na přírodní a kulturní dědictví česko-polského pohraničí a rozvoj dopravní infrastruktury, ale také například na oblast bezpečnosti, dopravní dostupnosti přeshraničního regionu, vzdělání a kooperace mezi vládními a nevládními institucemi. Dotovaná částka by měla činit 226 milionů eur.⁵²

Všech pět programů přeshraniční spolupráce čerpá dotace z Evropského fondu pro regionální rozvoj, přičemž maximální podíl, jakým fond na financování projektů přispívá je 85% nákladů. Základním kritériem všech schvalovaných projektů je, že prokáží viditelný pozitivní dopad v obou částech pohraničí, tedy českém i zahraničním, a přispějí k jeho rozvoji. Pro nové období se navíc zpřísnila kritéria spolupráce, od roku 2014 tedy projektoví partneři musí splnit ne pouze dvě, nýbrž minimálně tři z daných kritérií (společná příprava, realizace, personál a financování). Výraznou změnou je také

⁵⁰ EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013. European Territorial Co-operation Austria-Czech republic 2007-2013 [online]. [cit. 2015-04-09] Dostupné z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/1_program.php

⁵¹ PROGRAM CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE – SLOVENSÁ REPUBLIKA-ČESKÁ REPUBLIKA 2007-2013 [online]. © 2008 [cit. 2015-04-09] Dostupné z: http://www.sk-cz.eu/cs/uvodna-stranka/2014_2020/

⁵² <http://www.cz-pl.eu/nove-obdobi-2014-2020.html>

zařazení podnikatelských subjektů mezi potenciální žadatele o dotaci na svůj projekt. Programové dokumenty pro období 2014-2020 jsou ve většině případů ještě v procesu schvalování a kontroly Evropskou komisí či probíhá hodnocení ex-ante, tudíž žádosti o dotace a návrhy projektů budou programy přeshraniční spolupráce schopny přijímat a zpracovávat až během prvního pololetí 2015.⁵³

Cíl 3 – nadnárodní spolupráce je realizován skrze program Central Europe, podporující lepší dostupnost na území Střední Evropy, rozvoj inovací, ochranu životního prostředí či konkurenceschopnost a atraktivitu měst a regionů, především však spolupráci devíti středoevropských zemí: Rakouska, Německa, České republiky, Slovenska, Slovinska, Polska, Maďarska, části Itálie a Ukrajiny. Dotován je z Evropského fondu pro regionální rozvoj a jeho celkový rozpočet dosahuje 231 milionů eur.⁵⁴ Pro všechny jmenované státy je míra kofinancování stanovena na 85%, vyjma Německa, Rakouska a Itálie, pro něž platí hranice 80%. Pro období 2014-2020 jsou stanoveny čtyři priority: spolupráce v oblasti inovací, nízkouhlíkových strategií, přírodních a umělých zdrojů udržitelného růstu a dopravní dostupnosti.⁵⁵

Cíl 3 – meziregionální spolupráce je zastoupen programem INTERREG IVC, jehož všeobecnou náplní je zefektivnění politiky regionálního rozvoje, a to tím, že umožňuje výměnu zkušeností a společný rozvoj nástrojů regionální politiky mezi všemi členskými zeměmi Evropské unie a subjektů z Norska a Švýcarska. Tato výměna informací probíhá formou tematických workshopů, seminářů, konferencí či průzkumů, jejichž výsledkem pak mohou být například sborníky studií, strategický průvodce, různá doporučení a akční plány. Také tento program je financován z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj.⁵⁶

⁵³ EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013. European territorial co-operation Austria-Czech republic 2007-2013 [online]. AT-CZ 2007-2013 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/8_2014-2020.php

⁵⁴ INTERREG CENTRAL EUROPE. Interreg Central Europe [online]. Interreg Central Europe [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.central2020.eu/>

⁵⁵ CENTRAL EUROPE. Central Europe [online]. Central Europe [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.central2013.eu/about-central/wwwcentral2020eu/policy-background/>

⁵⁶ ABOUT THE PROGRAMM. INTERREG IVC.eu [online]. [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://www.interreg4c.eu/programme/>

2. Euroregiony

Podpora Evropské unie, směřovaná do méně rozvinutých a hospodářsky slabších regionů, by měla napomoci především k jejich soběstačnosti a konkurenceschopnosti. Do politiky spolupráce, probíhající mezi pohraničními městy a obcemi, je zapojena celá řada aktérů, jako správní orgány, neziskové organizace i jednotliví občané. Hlavní úloha při rozvoji příhraničních regionů ovšem připadá místním firmám a podnikatelům, kteří mají dostatečný kapitál pro oživení ekonomiky v daných regionech. Tyto ekonomické subjekty bývají často začleněny do institucí jako jsou regionální rozvojové agentury nebo právě již zmíněné euroregiony, jejichž posláním ovšem není pouze dělat prostředníka mezi dotacemi z fondů Evropské unie a jejich příjemci. Měly by odbourat hranice v myslích obyvatel žijících v pohraničí, ať už prostřednictvím společných kulturních a sportovních akcí nebo spoluprací v podnikatelské sféře. Zásadním předpokladem je, že se této spolupráce účastní lidé z odlišných sfér a instituce z různých odvětvích a oblastí. Příkladem mohou být obchodní komory, odbory či sociální partneři, kteří se podílejí na dalším rozvíjení kooperace a podpoře projektů v oblastech životního prostředí, hospodářství, kultury či regionálního plánování. Přínos těchto přeshraničních struktur tedy v neposlední řadě spočívá ve vytváření příležitostí k setkávání lidí a navazování kontaktů, které mohou následně přerůst v trvalou spolupráci.⁵⁷

2. 1. Vymezení pojmu euroregion

Trvalá přeshraniční uskupení ve formě euroregionů existují již více než půl století a jejich počet neustále narůstá, přesto je jejich definice nejednotná. Důvodem je vysoká různorodost, co se týče podoby organizační struktury, právní formy i samotné činnosti euroregionů. Obecně je lze popsat jako přeshraniční struktury, které vznikly za účelem podpory a rozvoje přeshraniční spolupráce na geograficky vymezeném území, zasahujícím na obě strany státní hranice.⁵⁸ Co mají všechny společného, je stálost, vlastní identita, oddělená od členů, vlastní správa, technické zázemí a finanční zdroje i vnitřní rozhodovací systém.⁵⁹ Jde o přeshraniční sdružení místních a regionálních institucí s odborným personálem a trvalým sekretariátem, disponující vlastními

⁵⁷ EUROREGIONY. Euractiv.cz [online]. [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/analiza/euroregiony>

⁵⁸ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 90 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁵⁹ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 12. ISBN 978-80-86754-78-9

finančními prostředky.⁶⁰ Název, kterým je dnes běžně označován tento typ přeshraničních struktur, má svůj původ v názvu vůbec prvního takového uskupení, EUREGIA, založeného na hranicích mezi Německem a Nizozemskem v roce 1958. Pojem „euroregion“ lze však vykládat různě. Můžeme jím chápat pouze jednu jeho národní část či všechny jeho části, tedy celou přeshraniční strukturu, jako celek. Taktéž je možné si euroregion vysvětlovat jako území, na němž probíhají přeshraniční aktivity, a nebo jako instituci, která byla vytvořena za účelem rozvoje těchto aktivit.⁶¹ Charakteristickým znakem těchto struktur je, že samy o sobě nepředstavují nový stupeň samosprávy, ať už na regionální či místní úrovni. Jejich úkolem je zprostředkovávat komunikaci již existujících veřejných či soukromých orgánů a koordinovat jejich společnou činnost.⁶² Jsou centry přeshraničních vazeb mezi občany, politiky, institucemi a podniky.⁶³

2. 2. Euroregiony v České republice

S počátkem 90. let přišlo období největšího rozkvětu přeshraniční spolupráce, a to i v České republice. Tento náhlý rozvoj byl u nás i v ostatních středoevropských zemích, které na přelomu 80. a 90. let procházely demokratizačním procesem, přirozeným důsledkem otevření hranic západní Evropě. Úroveň přeshraniční spolupráce, kterou do té doby znemožňovala tehdejší politická situace, během následujících desetiletí významně pokročila. V poměrně krátkém časovém období se na hranicích České republiky vyvinuly trvalé struktury, často právě ve formě euroregionů, a to i přesto, že zúčastněné příhraniční regiony trpěly, v porovnání se zahraničními partnery, chybějící infrastrukturou, propastnými rozdíly v průmyslu a obchodu, a neparitním stavem měn a mezd. Zásahu na tom měly především programy Evropské unie, Interreg a Phare CBC, jejichž finanční prostředky velkou měrou přispěly k postupnému rozrůstání řad euroregionů na vnějších hranicích EU, a také silná vůle

⁶⁰ GABBE, J. a kol. Průvodce LACE [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 8. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁶¹ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 71-73. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁶² NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 11-13. ISBN 978-80-86754-78-9

⁶³ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise, 2000, s. 8. [cit. 2015-04-13]. Dostupné také z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

obyvatel přeshraniční spolupráci rozvíjet.⁶⁴ Do dnešního data vzniklo na území České republiky 14 těchto struktur. První z nich, Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, se dočkala svého založení už v prosinci 1991. Toto dobrovolné zájmové sdružení spojilo regiony z České republiky, Polska a Německa za účelem řešení společných problémů, jako například zdevastované životní prostředí v pohraničních oblastech, kritický stav infrastruktury, jazyková bariéra a jiné.⁶⁵ Další uskupení tohoto typu vzniklo o půl roku později na pomezí České republiky a Svobodného státu Sasko pod názvem Euroregion Krušnohoří/Erzgebirge. Na české straně sdružuje města a obce okresů Chomutov, Most, Louny, Teplice a Litoměřice, a další právnické osoby, působící v severních Čechách.⁶⁶ Ve stejném roce jako euroregion Krušnohoří/Erzgebirge byl založen i evropský region Labe/Elbe, který se taktéž nachází na hranicích se Svobodným státem Sasko a vznikl spojením dvou komunálních sdružení, na české a německé straně. Hlavní náplní tohoto euroregionu je podpora a prohlubování vzájemných vztahů a všech stránek společenského života mezi oběma národy.⁶⁷ Roku 1993 následoval euroregion Egrensis, opět na česko-saské hranici, a euroregion Šumava, v rámci něhož spolupracují společně s Českou republikou také Německo a Rakousko. Po tříleté pauze se pak Česká republika s partnery z polské strany zasloužila o založení euroregionu Glacensis, který během dvou let následovaly evropské regiony Praděd, Těšínské Slezsko a Silesia. Spolupráci se Slovenskem a Rakouskem v roce 1999 navázal euroregion Pomoraví, o rok později zahájil na hranicích s Polskem a Slovenskem svou činnost evropský region Beskydy. Ve stejném roce se pak počty euroregionů rozšířily o česko-slovenské Bílé Karpaty, v roce 2002 přibyla ještě Silva Nortica, rozvíjející spolupráci mezi českou a rakouskou stranou hranice.⁶⁸ Zatím posledním a nejnovějším členem skupiny evropských regionů na českém území je euroregion Dunaj-Vltava, založený v roce 2012, a slučující v pomyslné trojúhelníku Čechy, Němce a Rakušany.⁶⁹

⁶⁴ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 21-23. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁶⁵ InSTITUTE. Neisse-Nisa-Nysa.org [online]. © 2002-2015. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.neisse-nisa-nysa.org/index.php?id=36&L=1>

⁶⁶ Euroregion Krušnohoří/Erzgebirge. Euroreg.cz [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.euroreg.cz/?content=page&id=22>

⁶⁷ O nás. Euroregion-Elbe-Labe.eu [online]. © 2008. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/cz/o-nas/>

⁶⁸ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 74. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁶⁹ BOŤOVÁ, Kateřina. Založení euroregionu Dunaj-Vltava. In: Poznat Sousedy [online]. Březen 23, 2012. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://poznatsousedy.cz/web/wordpress/?p=2741>

Přestože se všechny jmenované euroregiony, respektive jejich české části, rozprostírají na nevelké ploše území České republiky, velikostně se od sebe významně liší. Těmi hlavními faktory, které určují velikost euroregionů, jsou rozloha, počet obyvatel nebo třeba počet členských obcí. Co se týče rozlohy, rozlišujeme tři typy euroregionů:

- malé: rozloha pod 1 500 km² (do této kategorie spadají například euroregiony Silesia, Beskydy a Těšínské Slezsko)
- střední: rozloha mezi 1 500 km² a 2 200 km² (většina euroregionů na českém území má střední rozlohu, výčetem Egrensis, Glacensis, Labe, Krušnohoří, Pomoraví a Praděd se Silvou Nortickou)
- velké: rozloha nad 2 200 km² (zbylá čtyři uskupení – Bílé Karpaty, Nisa a Dunaj-Vltava se Šumavou – patří do skupiny malých euroregionů).

Pokud si jako kritérium velikosti euroregionu zvolíme počet obyvatel, kteří žijí na jeho území, euroregiony se rozdělí na čtyři kategorie:

- malé: počet obyvatel nedosahuje 200 000 (tuto kategorii zastupují evropské regiony Beskydy, Praděd a Šumava)
- střední: počet obyvatel se pohybuje mezi 200 000 a 350 000 (to platí například pro Egrensis, Glacensis, Krušnohoří, Silesii a Silvu Norticu)
- velké: počet obyvatel mezi 350 000 a 400 000 (tomuto počtu obyvatel odpovídají euroregiony Bílé Karpaty, Labe a Těšínské Slezsko)
- velmi velké: počet obyvatel překračuje 400 000 (sem spadají zbylé tři euroregiony, Nisa, Pomoraví a Dunaj-Vltava).

Stejně tak se do těchto čtyř kategorií rozlišují euroregiony podle počtu členských obcí, přičemž malé euroregiony disponují méně než 50 členskými obcemi (Egrensis, Těšínské Slezsko a Silva Nortica), střední euroregiony mívají mezi 50 až 90 obcemi (Beskydy, Krušnohoří, Pomoraví, Praděd, Silesia), do kategorie velkých euroregionů pak spadají uskupení s počtem členských obcí mezi 90 a 130 (Glacensis, Labe,

Šumava). Skupinu velmi velkých euroregionů zastupují ty, které mají více než 130 členských obcí (např. Dunaj-Vltava).⁷⁰

2. 2. 1. Členství

Jak už bylo řečeno výše, pro dobře fungující přeshraniční spolupráci je třeba, aby členská základna byla co nejpestřejší a dokázala tak efektivně řešit problémy ze všech možných oblastí života v pohraničí. Převážnou část členů sice stále tvoří obce a města, nacházející se na území působnosti daného euroregionu (součástí euroregionu jsou buď samostatně nebo v rámci sdružení, například svazku obcí či mikroregionů). Členem se ale mohou stát i vysoké a střední školy, hospodářské komory, občanská sdružení, kraje nebo třeba firmy. Podmínkou je, že subjekt, ucházející se o členství, působí na území evropského regionu, sdílí jeho priority a cíle. Města a obce pak pravidelně přispívají do společného rozpočtu euroregionu stanovenou částkou, která je obvykle vyměřena v korunách na jednoho obyvatele.⁷¹ Tato částka se nejčastěji pohybuje mezi 2 až 6 korunami na osobu.

Ne vždy platí, že pokud je region, kraj či jiná administrativní jednotka součástí euroregionu, jsou jí i všechny obce a města, která pod danou oblast náleží. Přestože většina představitelů místních samospráv v pohraničí existenci euroregionů vnímá jako pozitivní a členství v těchto uskupeních vítá, někteří upřednostňují spolupráci na úrovni mikroregionu, či nezprostředkovaně, přímo se svým zahraničním protějškem. Jelikož území, které pokrývá mikroregion, je v porovnání s územím euroregionu podstatně menší, je také snazší zaměřit se na konkrétní problémy a potřeby jeho členů a aktivně je řešit. Proto je tato forma spolupráce mnohdy považována za efektivnější a výhodnější, než kooperace na úrovni euroregionu, jehož činnost nemá na život obyvatel jednotlivých obcí často přímý dopad, respektive není tak znatelný či dobře rozpoznatelný.⁷²

⁷⁰ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 78-82. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁷¹ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 77. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁷² MICHELOVÁ, Radka. Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007, s. 78-79. ISBN 80-7044-836-9

2. 2. 2. Organizační struktura

Stejně jako nejsou euroregiony jednotné ve své velikosti, liší se i jejich vnitřní struktura. Podoba jejich organizace závisí především od rozsahu a charakteru činností, kterými se daný euroregion zabývá, i jeho právní formy. Přestože mezi jednotlivými uskupeními panují značné rozdíly, lze v jejich organizačních strukturách vyznat jisté podobnosti. Obvykle sestávají ze tří úrovní. Tou první je členská základna, tvořená již zmíněnými obcemi a dalšími institucemi, které se sdružují na své straně hranice a jsou zastoupeny ve strukturách národní části evropského regionu. Tyto národní části jsou většinou tvořeny valnou hromadou (nebo také sněmem či valným shromážděním), radou (jinak také Správní rada nebo Představenstvo), dále předsednictvem, stálým sekretariátem (jednatelstvím) a kontrolním orgánem. Tím nejvýznamnějším orgánem je valná hromada, ve které mají své zastoupení členové euroregionu. Z něho jsou pak voleni členové rady, jejíž předseda a místopředsedové tvoří předsednictvo. Euroregion jako celek, tedy jako fungující přeshraniční struktura, pak vzniká uzavřením dohody mezi národními částmi euroregionu. Společné orgány euroregionu sestávají z delegovaných zástupců všech zúčastněných stran. Tyto společné orgány představuje v první řadě rada (může být generální či valné shromáždění).⁷³ Tento nejvýše postavený orgán v rámci evropského regionu má za úkol především udávat směr jeho aktivitám, určovat jeho strategii a koordinovat její naplňování. Je tvořen radami národních částí, nebo jen omezeným počtem jejich členů. Dalším orgánem, je presidium, které má zastupující a rozhodovací funkci a reprezentuje euroregion. Skládá se z předsedů národních částí euroregionu, případně jednatelů. Často v jeho čele stojí za využití rotačního principu jeden prezident, přičemž předseda druhé strany je na pozici místopředsedy. Společný sekretariát pak vytváří zastřešující orgán pro sekretariáty jednotlivých národních částí euroregionu a funguje jako jeho koordinační a administrativní složka. Součástí organizační struktury euroregionu jsou v neposlední řadě také experti z členských zemí, rozdělení do pracovních skupin. Ti řeší odborné problémy a témata, vztahující se k činnosti a prioritám euroregionu, a zpracovávají návrhy a doporučení pro ostatní orgány. Náplň práce jednotlivých orgánů, stejně jako jejich označení, se samozřejmě může u různých euroregionů lišit, přičemž je to způsobeno tím, že si každý euroregion přizpůsobuje svou organizační strukturu vlastním

⁷³ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 82-84. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

potřebám. Kromě již zmíněných orgánů existují například i společné komise, konventy, řídicí a monitorovací výbory, fóra či impulsní centra.⁷⁴

2. 2. 3. Zaměření činnosti

Ze samotné definice přeshraniční spolupráce vyplývá, že by měla probíhat ve všech oblastech života obyvatel příhraničních regionů, což zahrnuje práci, bydlení, volný čas i kulturu.⁷⁵ To znamená, že rozsah činností euroregionů by měl být poměrně široký a vyvážený. Informace získané od představitelů samospráv v pohraničí vedou k domněnce, že euroregiony v tomto směru plně nevyužívají svého potenciálu a svým zaměřením a náplní práce se zdatelně odlišují.⁷⁶ Dokazuje to dotazníkové šetření z roku 2009⁷⁷, z něhož zcela jasně vyplývá, že euroregiony rozvíjejí spolupráci nejvíce v oblasti cestovního ruchu. Významnou pozici v přeshraniční kooperaci zaujímají také oblasti dopravy, životního prostředí a kultury. Stranou nezůstává ani hospodářství, sport a školství. Citelně menší, přesto však nezanedbatelná, pozornost je věnována krizovému managementu a bezpečnosti, spolupráci ve zdravotnictví, územnímu plánování, zemědělství atd. Svou roli při navazování nových kontaktů a získávání zkušeností hraje rozvoj lidských zdrojů. Většinu těchto aktivit zajišťují pracovní skupiny, řadu projektů euroregiony realizují i mimo ně, jako například činnosti, zaměřené na oblast jazyků či práce s mládeží.⁷⁸ Hlavním úkolem euroregionů je tedy vymezení oblastí spolupráce na základě společných zájmů jejich členů a následná koordinace a podpora přeshraničních aktivit, včetně poradenství.⁷⁹

2. 2. 4. Financování

Rozvoj přeshraniční spolupráce vyžaduje dostatek finančních prostředků. Jelikož se euroregiony jako zájmová sdružení řadí mezi neziskové organizace, nezbyvá jim, než

⁷⁴ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 28-45. ISBN 978-80-86754-78-9

⁷⁵ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 8. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

⁷⁶ ZICH, František. Místní přeshraniční politika. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007, s. 70. ISBN 80-7044-836-9

⁷⁷ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 87. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁷⁸ viz. citace č. 76

⁷⁹ GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise. 2000, s. 8. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

se spoléhat na přísun financí zvnějšku. Omezený rozpočet je zřejmě také tou největší překážkou v prohlubování spolupráce mezi příhraničními regiony. Těmi nejvýznamnějšími zdroji, ze kterých euroregiony čerpají prostředky pro své aktivity, jsou platby za administrování Fondu malých projektů v rámci programů pro přeshraniční spolupráci, příjmy z vlastní hospodářské činnosti, jako například poskytování služeb (zpracování studií, konzultace a jiné), dotace ze strany krajů a statutárních měst nebo také členské příspěvky. Ty se, jak už bylo řečeno, pohybují v rozmezí 2 a 6 Kč na obyvatele. Finance mohou euroregiony získat také skrze účast na jiných projektech, hrazených strukturálními fondy, či je obdržet od soukromých sponzorů, nadací či ministerstev jako jednorázovou dotaci na jednotlivé akce, jako jsou třeba workshopy, konference, informační kampaně atd.⁸⁰

2. 3. Evropské seskupení pro územní spolupráci

Finance nejsou jedinou obtíží, která komplikuje a brzdí realizaci přeshraniční spolupráce. Tím, co zřejmě nejvíce znevýhodňuje přeshraniční struktury, tedy i euroregiony, v jejich snahách o prohlubování hospodářské, sociální a územní soudržnosti v Evropě, je často chybějící právní subjektivita. To těmto uskupením například znemožňuje nabývat majetek, ať už movitý či nemovitý, přijímat vlastní zaměstnance, vystupovat před soudem či jednat jménem svých členů. Tuto nevyhovující situaci se pokusila řešit Evropská komise svým návrhem na vytvoření právního nástroje, který by euroregiony a jiné přeshraniční struktury postavil na úroveň Společenství, a usnadnil tak rozvoj územní spolupráce. Tímto nástrojem se mělo stát evropské seskupení pro územní spolupráci, právní subjekt, který sdružuje jak členské státy, tak i regionální a místní úřady či jiné veřejnoprávní subjekty (minimálně však ze dvou různých členských zemí EU), a představuje stálou strukturu územní spolupráce na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální úrovni. Tento návrh úspěšně prošel schvalovacím procesem a v podobě nařízení byl v roce 2006 přijat.⁸¹ Do českého

⁸⁰ BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2009, č. 1, s. 87-89 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

⁸¹ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082(2006)_cs.pdf)

právního řádu byl příslušný právní rámec zahrnut v roce 2009.⁸² Evropské seskupení pro územní spolupráci má celou řadu využití. Může například napomáhat implementaci programů spolupráce (buď z pozice řídicího orgánu či společného technického sekretariátu). V České republice je řízení těchto programů značně centralizované, řídicím orgánem bývá obvykle Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, technickým sekretariátem pak Centrum pro regionální rozvoj. Seskupení s vlastní právní subjektivitou, které by pod sebou sdružovalo regionální a místní samosprávné orgány nebo právě i euroregiony, by pak významně přispělo k decentralizaci řízení zmíněných programů a lépe by splňovalo představu Evropské komise, která při implementaci programů preferuje účast co největšího počtu společných orgánů. Využití evropského seskupení pro územní spolupráci se předpokládá i při samotné realizaci projektů, dotovaných ze strukturálních i jiných evropských fondů. Fungování ESÚS však nezávisí pouze na prostředcích Evropské unie, může být v rozvoji územní spolupráce činné i bez finanční podpory z její strany. V takovém případě si ale členské státy EU, zastoupené v Radě, ještě před přijetím Nařízení o evropském seskupení pro územní spolupráci vyhradily právo v případě potřeby omezit činnost tohoto seskupení a vymezily oblasti, ve kterých ESÚS nemá dovoleno se jakkoli angažovat, a sice „ve výkonu pravomocí, jež ukládá veřejné právo, ani povinností určených k ochraně obecných zájmů státu nebo jiných orgánů veřejné moci, jako jsou policejní a normotvorné pravomoci, výkon spravedlnosti a zahraniční politika“. Jelikož mnoho členských států vnímalo existenci evropských seskupení pro územní spolupráci jako přílišný zásah do své suverenity, vymohly si kromě jiného i podmínku, že každý zájemce o členství v tomto seskupení musí nejprve svůj členský stát požádat o povolení k jeho založení či vstupu do již existujícího subjektu.⁸³ Rozhodnutí o schválení či zamítnutí této žádosti by mělo být doručeno do tří měsíců od podání, mezní termín pro vyjádření však stanoven není, což tento proces mnohdy prodlužuje. Aby potenciální členové ESÚS získali souhlas k jeho založení, je třeba nejprve vypracovat a zaslat ke schválení takzvanou úmluvu, která zahrnuje název a sídlo seskupení, seznam jeho členů, organizační strukturu, cíle a úkoly atd.⁸⁴ Přestože ESÚS představuje především pro euroregiony příležitost, jak nabýt

⁸² Evropské seskupení pro územní spolupráci. Euro-Glacensis.cz. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.euro-glacensis.cz/esus.html>

⁸³ BRANDA, Pavel. Evropské seskupení pro územní spolupráci. Praha: Oeconomica, 2008, s. 13-17. ISBN 978-80-245-1425-3

⁸⁴ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z:

právní subjektivitu a tím ještě rozšířit svůj potenciál a možnosti, především v České republice je přístup k tomuto právnímu nástroji poněkud zdráhavý. K únoru 2014 registroval Výbor regionů celkem 46 těchto subjektů, přičemž na území České republiky se nacházely pouze dva, kdy se ovšem nejednalo o euroregiony.⁸⁵ Řada euroregionů tuto možnost zvažuje, některé si však i nadále hodlají ponechat svou původní formu, kdy jednotlivá sdružení národních částí euroregionu mají právní subjektivitu, ovšem se svými protějšky za hranicemi kooperují pouze na základě uzavřené dohody o spolupráci, aniž by vytvářely novou strukturu s vlastní právní subjektivitou. Evropská unie však přesto věří, že se zvyšující se informovaností a postupným vyladováním nesrovnalostí počet evropských seskupení pro územní spolupráci bude narůstat a přispěje svým dílem k posilování principu subsidiarity.⁸⁶ Krokem k odstranění problémových bodů ve zřizování a fungování ESÚS je nařízení Evropského parlamentu a Rady z prosince 2013, které by mělo vést ke zjednodušení a vyjasnění těchto procesů, ať už se týkají lhůty pro schválení, respektive zamítnutí, žádosti o založení ESÚS, podmínek členství třetích zemí či pravomocí členského státu zasahovat do činnosti a fungování těchto uskupení⁸⁷. Do českého právního řádu však zatím toto nařízení zavedeno nebylo.

2. 4. Spolupráce euroregionů

Pro samotné regiony, jež se vypořádávají se svou nevýhodnou polohou podél hranic, je poměrně těžké prosazovat své zájmy na národní či evropské úrovni. Ani euroregiony, a může za to kromě jiného i jejich již zmiňované nevyhovující právní postavení, nedisponují natolik velkým vlivem, aby významným způsobem zasáhly do politiky Evropské unie a mohly skutečně efektivně měnit situaci v pohraničních oblastech k lepšímu. Potřebu vzájemné spolupráce si uvědomily už iniciátoři prvních přeshraničních struktur. Aby dokázaly navázat rovnocennou a plnohodnotnou spolupráci s Evropskými společenstvími a jinými evropskými institucemi, bylo potřeba

[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082(2006)_cs.pdf)

⁸⁵ Seznam evropských seskupení pro územní spolupráci. Výbor regionů. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.euroregion-silesia.cz/download.php?id=403>

⁸⁶ BRANDA, Pavel. Evropské seskupení pro územní spolupráci. Praha: Oeconomica, 2008, s.17. ISBN 978-80-245-1425-3

⁸⁷ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1302/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 1082/2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS), pokud jde o vyjasnění, zjednodušení a zlepšení zřizování a fungování takovýchto seskupení. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z:

si nejprve stanovit sdílené priority a koordinovat svou činnost, směřující k odstranění společných problémů. Návrh sdružit hraniční regiony zazněl už v roce 1965 na Mezinárodní konferenci regionálního plánování v Basileji. O šest let později pak 10 příhraničních regionů založilo vůbec první takovéto uskupení, a sice Asociaci evropských hraničních regionů se sídlem v Gronau ve Spolkové republice Německo, která v současné době zastupuje zájmy již více než 170 příhraničních oblastí.⁸⁸ Tato asociace se soustředí především na hájení zájmů svých členů a příznivců na půdě evropských orgánů a institucí. Ty soustavně informuje o aktuálních tématech a problémech v příhraničních regionech. Dále podporuje výměnu zkušeností a informací mezi jednotlivými regiony, podílí se na koordinaci přeshraniční spolupráce, organizuje akce, související s problémovou situací v pohraničích a zasazuje se o její zlepšení. Její organizační struktura sestává z valného shromáždění, které je nejvýše postaveným orgánem Asociace a má oprávnění přijímat a vyloučovat členy a určuje výši členských příspěvků. Kromě toho volí prezidenta a členy dalšího z orgánů, Výkonného výboru. Jeho úkolem je schvalování prohlášení Asociace a spolupráce s evropskými a národními institucemi a organizacemi. Prezident společně s generálním tajemníkem pak reprezentuje Asociaci navenek.⁸⁹ Členství v této asociaci má tři podoby. Buď může jít o aktivní členství, které opravňuje volit, členství bez možnosti účastnit se voleb, nebo mohou být regiony členy ve formě poradců, taktéž bez volebního práva. Na co právo mají, je využívat nabízených služeb, programů a zařízení Asociace, která jim zároveň poskytuje aktuální informace a zapojuje je do své politiky přeshraniční spolupráce.

Asociace evropských hraničních regionů není zdaleka jediným sdružením, které během posledních padesáti let v Evropě vzniklo. Už v roce 1994 uzavřely euroregiony na české a polské straně dohodu o spolupráci. Ta měla zahrnovat vymezování problémových oblastí, které jsou této spolupráci překážkou, a na základě vypracovaných doporučení se je pokusit co nejefektivněji odstranit. Podobný cíl si vytyčila i iniciativa rakouských, maďarských, českých a slovenských příhraničních regionů CENTROPE: Central European Region, která započala téměř o deset let později. V květnu 2004 euroregiony z Maďarska, Polska, Slovenska a České republiky založily Konzultativní radu euroregionů visehradských zemí. Celkem podepsalo zakládací listinu 16 euroregionů, které si stanovily za cíl koordinovat a podporovat

⁸⁸ Asociace evropských hraničních regionů (AGEG/AEBR). Euroregion-Silesia.cz. [cit. 2015-04-21]. © 2004-2015. Dostupné z: http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=cinnost-ageg-aebr

⁸⁹ Association of European Border Regions. ©2010 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.aebr.eu/en/index.php>

vzájemnou spolupráci, rozvíjet sousedské vztahy a také přispět k co nejhladšímu zapojení visegradských zemí do Evropské unie. Napomáhají tomu společné orgány – předsednictvo, složené z představitelů evropských regionů, předseda, volený z členů předsednictva, výbory (specializované na oblasti hospodářství, územního rozvoje, životního prostředí, kultury a na přeshraniční programy) a sekretariát, plnící administrativní funkci.⁹⁰

O efektivní propojení regionálních sdružení, která by společně rozvíjela přeshraniční kooperaci, usiluje i EUREGIONforum, zájmové sdružení, jehož účelem je poskytování pomoci a podpory spolkům, malým regionům, různým iniciativám a podnikům při plánování a realizaci přeshraničních projektů.⁹¹ Euroregiony v České republice se často potýkají s obtížemi, týkajícími se nedostatečné výměny informací mezi nimi a orgány veřejné správy i Evropské unie. Euroregionům příliš neprospívá ani nízká povědomost o jejich činnosti mezi obyvatelstvem a jejich slabá vyjednávací pozice vůči orgánům na národní i evropské úrovni. Mimo to, v případě samotných členů, včetně vedení, je mnohdy žádoucí zdokonalení jejich odborných znalostí, potřebných pro zajištění plynulého chodu euroregionu. Na řešení všech jmenovaných komplikací, které mohou stát dalším rozvoji euroregionu v cestě, se zaměřuje Asociace euroregionů ČR. Jak už vyplývá z názvu, jedná se o sdružení evropských regionů se sídlem v České republice, které od roku 2001 koordinuje přeshraniční spolupráci na českých hranicích a zasazuje se o větší informovanost euroregionů v oblastech evropské integrace a financování přeshraničních aktivit. Za tyto služby členové pravidelně přispívají do rozpočtu Asociace, kde se tyto peněžní částky připojí k dalším finančním prostředkům, přijatým například ve formě darů, dotací nebo příspěvků třetích osob. Organizační struktura této asociace sestává z Rady, která sdružuje zástupce, delegované každým z členských euroregionů. Na základě jejich rozhodnutí, respektive výsledku voleb, jsou obsazeny pozice předsedy asociace a jejího generálního sekretáře. Jejich úkolem je reprezentovat asociaci, přičemž předseda má kromě jiného zodpovědnost za řízení zasedání Rady a generální sekretář vede sekretariát, jenž představuje technickou podporu asociace.⁹²

⁹⁰ NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 18. ISBN 978-80-86754-78-9

⁹¹ Über uns. Euregioforum.at [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://www.euregioforum.at/ueberuns01_de.html

⁹² NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 21-22. ISBN 978-80-86754-78-9

3. Evropský region Dunaj-Vltava a Jihočeský kraj

Spolupráce mezi českými příhraničními regiony a sousedním Rakouskem a Německem probíhá už od „pádu Železné opony“ roku 1989, v minulém roce tedy kooperace těchto tří státních celků oslavila 25 let své existence. Přes její nepopíratelný pozitivní dopad na situaci v jmenovaných zemích, a především v jejich příhraničních oblastech, si její aktéři uvědomují potřebu zintenzivnění a větší koordinace přeshraničních aktivit, například ve formě právě takových přeshraničních struktur jako jsou euroregiony. V roce 2012 se jejich řady rozšířily o zatím nejmladšího člena, Evropský region Dunaj- Vltava. Ten svým založením zareagoval na vzrůstající zájem o spolupráci v této části evropského prostoru, a to především za cílem jeho hospodářského a sociálního sjednocení.

3. 1. Založení a členové

Oficiálnímu založení Evropského regionu Dunaj-Vltava přecházela tříletá přípravná fáze. Ta započala v lednu 2009, kdy proběhlo vůbec první setkání všech tří zúčastněných zemí, tedy České republiky, Rakouska a Německa. 9. května téhož roku pak byl na druhém zasedání spuštěn samotný projekt. Přípravná fáze byla rozčleněna na do tří modulů. V rámci prvního modulu bylo zapotřebí nechat vypracovat analýzu již existujících sítí a struktur, která měla přinést zásadní informace o územním plánování, hospodářském a regionálním rozvoji, infrastruktuře, pracovním trhu, úrovni vzdělávání, výzkumu a vývoje, cestovním ruchu či životním prostředí a ekologii v daných regionech. Dohledem nad provedením této analýzy byly v bavorsko-rakouském pohraničí pověřeny EUREGIO Bavorský les – Šumava – Dolní Inn a Regionalmanagement Oberösterreich/Innviertel-Hausruck, na české straně se pak vedení ujal Jihočeský kraj. Na v pořadí třetím zasedání zástupců zúčastněných regionů v červenci 2009 byly odsouhlaseny podmínky pro zadání výběrového řízení, a o čtyři měsíce později byla na základě jeho výsledků analýza sítí a struktur svěřena na německé a rakouské straně společnosti ÖAR-Regionalberatung GmbH ve spolupráci se společností grontmij-auweck, v regionech na české straně se jí ujalo konsorcium celkem čtyř firem, vedených Regionální rozvojovou agenturou jižních Čech. Vybrané firmy taktéž zpracovaly v rámci modulu 2 analýzu potenciálů, na jejímž základě pak Evropský region mohl určit oblasti, na které by se měl po založení v rámci své činnosti zaměřit a jaká forma organizace by pro něj byla nejvhodnější. Obě zmíněné analýzy byly provedeny v časovém rozmezí dvou let, konkrétně 2010 až 2011. Modul 3 pak

představoval poslední přípravy před samotným založením Evropského regionu, mezi které patřilo mimo jiné stanovení rámcových organizačních a právních podmínek a konečné sestavení plánů a cílů rozvoje. Celkové náklady na tento projekt, realizovaný pod vedením Horní Falce, činily 1,44 mil. eur.⁹³ Dne 30. června 2012 podepsali zástupci sedmi regionů z České republiky, Rakouska a Německa zakládací listinu Evropského regionu Dunaj-Vltava, čímž ukončili přípravnou fázi a jako trilaterální pracovní společenství, sdružující sedm partnerských regionů, vkročili do fáze pilotní. Regiony, které se s 30. červnem staly oficiálními členy Evropského regionu, jsou Horní Falc, Dolní Bavorsko s Altöttingem, Horní Rakousko, dolnorakouské Mostviertel a Waldviertel, Plzeňský kraj, Jihočeský kraj a Vysočina.⁹⁴ Celkem se Evropský region rozkládá na přibližně 67 000 km² a má zhruba 6 milionů obyvatel.⁹⁵

3. 2. Silné stránky a potenciály

Přestože obyvatelé Evropského regionu Dunaj-Vltava mluví různými jazyky a liší se kulturou i úrovní hospodářského rozvoje, mají společnou celou řadu charakteristických znaků, které je spojují a které jsou základními kameny pro jejich spolupráci. Nejde jen o sdílenou historii či polohu, vymezovanou metropolemi jako jsou Vídeň, Bratislava, Praha, Mnichov a Norimberk, tyto regiony jsou typické také vysoce rozšířeným malým a středním podnikáním, stejně jako angažovaností klastrů na přeshraničních aktivitách. Funguje zde celá řada inovačních a technologických center, ve výrobní sféře mají svůj podíl jak velké společnosti, tak i menší specializované podniky a existuje značné množství středně velkých a přímo majiteli řízených firem, věrných svému regionu. K významnému rozvoji dochází především v oblasti služeb. Pro území, spadající pod tento evropský region, jsou kromě toho charakteristické poměrně rozsáhlé chráněné oblasti a rozmanité kulturní prostředí.⁹⁶ Navzdory značnému potenciálu, na kterém může Evropský region Dunaj-Vltava při svém dalším rozvoji stavět, před ním stojí také řada výzev, kterým bude muset čelit, pokud chce ve svém snažení uspět. Jednou z takovýchto výzev jsou změny ve společnosti. Populace

⁹³ EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Vznik Evropského regionu Dunaj-Vltava: informace o projektu: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012.

⁹⁴ Evropský region Dunaj-Vltava (ERDV). Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/o-nas/evropsky-region.html>

⁹⁵ EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Evropský region Dunaj-Vltava: Cíle, strategie a organizace. [s. 4-5]: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012.

⁹⁶ EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Evropský region Dunaj-Vltava: Cíle, strategie a organizace. [s. 7]: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012.

rychle stárne a porodnost se rok od roku snižuje, na druhou stranu roste podíl imigrantů, kteří obvykle přicházejí do střední a západní Evropy za prací. Skladba obyvatelstva se tak pomalu, ale jistě mění, a je třeba tomu přizpůsobit priority tohoto evropského regionu. Dalším trendem, ovlivňujícím formu Evropského regionu Dunaj-Vltava, je globalizace. Ať už jde o tu hospodářskou, dopravní či jinou, vytváří silný tlak na zvyšování konkurenceschopnosti regionů. Stejně tak celosvětově narůstající spotřeba energie vyžaduje opatření, vedoucí k navýšení energetické účinnosti a efektivnějšímu využívání zdrojů. Na významu v posledních letech nabývá i téma zdraví, kdy lidé jeví čím dál větší zájem o zdravý životní styl, wellness a další. Evropský region Dunaj-Vltava při vytváření svých strategií a cílů musí zohlednit taktéž rozrůstající se škálu volnočasových aktivit a jejich stále důležitější roli v životě jeho obyvatel. V současnosti se kromě jiného rozmohly práce na částečný úvazek a pracovní smlouvy uzavřené na dobu určitou, přičemž stále větší důraz je kladený na proces celoživotního učení.⁹⁷ Všechny tyto výzvy by se měly promítnout do navrhovaných strategií tohoto evropského regionu.

3. 3. Strategie a cíle

Evropský region Dunaj-Vltava si mimo jiné stanovil principy, kterými se jím formulované strategie řídí. Mezi ně patří například vyvážená kombinace krátkodobých a dlouhodobých opatření, směřování strategií dovnitř (tedy na vztahy mezi členskými regiony) a ven (tzn. k okolním regionům, státům a Evropské unii), využívání stávajících přeshraničních sítí, koordinací a vztahů, trvale udržitelný rozvoj Evropského regionu, který představuje dynamický, flexibilní a neustále se učící systém, orientace na rychlou realizaci a dosažení konkrétních výsledků, zaměření činnosti ERDV pouze na užší výběr témat a úkolů, které je však možné realizovat v krátkém časovém horizontu, odpovídajícím způsobem prezentovat užitek, který Evropský region přináší obyvatelstvu, a tím ho zviditelnit, a další. Samotné strategie však z velké části vycházejí nebo jsou v souladu s evropskými strategiemi, jakou je i Strategie Evropa 2020, představující základní dokument pro kohezní, regionální a společnou zemědělskou politiku, politiku ochrany životního prostředí, trhu práce, podpory výzkumu a vývoje i pro evropskou územní spolupráci. Jejím hlavním zájmem je inteligentní, trvale

⁹⁷ Plán strategií a opatření pro Evropský region Dunaj-Vltava [online]. ©2012 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/34_35_cs_201203_plan-strategii-a-opatreni-pro-evropsky-region_cz.pdf

udržitelny a integrativni rŮst. Tyto tŕi priority pod sebou sdruŕují sedm oblastŕ iniciativy na tĕma inovaci, vzdĕlávání, digitální spoleĕnosti, klimatu, energiŕ a mobility, konkurenceschopnosti, zamĕstnanosti a kvalifikace a boje proti chudobĕ. Z tĕchto prioritních oblastŕ pak vycházejŕ veškeré programy Evropské unie pro období 2014-2020. Další strategií, která ovlivňuje podobu aktivit Evropského regionu Dunaj-Vltava, je Strategie Evropské unie pro Podunajŕ (nebo také Dunajská strategie EU). Vznikla za ůĕelem ochrany ŕivotního prostŕedí, budování prosperity, posílení a napojení dunajského regionu, coŕ by mělo vést ke zvyšení ůrovnĕ vzdĕlanosti, rozšíření nabídky pracovních míst a zajištění prosperity obyvatel všech osmi ĕlenských zemŕ, kterých se strategie bezprostŕednĕ tŕká (ĕlenství se pŕirozenĕ vztahuje i na Nĕmecko, Rakousko a Āeskou republiku).⁹⁸ Spolupŕace tĕchto tŕi zemŕ v rámci ERDV má za cíl, za dodrŕení stanovených principŕ a v souladu s výše zmŕněnými strategiemi, utvoŕit z jeho ůzemí atraktivní prostor pro ŕivot, s rozvíjejícím se hospodáŕstvím a dynamický, uĕící se region, který se stane rovnocenným partnerem institucím na evropské ůrovní a který lidem nabídne lepší budoucnost.⁹⁹

3. 4. Priority a oblasti budoucnosti

Na základĕ analýzy potenciálŕ, kde byla jejich kvalita hodnocena dle stanovených kritériŕ s ohledem na jejich vazbu k trhu, strategii, ůzemí a realizovatelnost, bylo zjišĕeno celkem 45 tĕchto potenciálŕ. Ty byly následnĕ formulovány v osmi perspektivních oblastech (neboli oblastech budoucnosti), z toho prvních šest je mimoŕádnĕ relevantních nosných tĕmat a zbylé dvĕ jsou mimoŕádnĕ relevantními pŕedpoklady, jejichŕ rozvoj je podmínkou pro realizaci nosných tĕmat. Evropský region Dunaj-Vltava si jako oblasti budoucnosti stanovil tĕchto osm bodŕ:¹⁰⁰

1. ERDV jako výzkumný a inovaĕní prostor
2. Vysokoškolský prostor ERDV
3. Spolupŕace podnikŕ a tvorba klastrŕ

⁹⁸ Plán strategiŕ a opatŕení pro Evropský region Dunaj-Vltava, ze dne 11.3.2012 [online]. s. 7-8, 11-12. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/34_35_cs_201203_plan-strategii-a-opatreni-pro-evropsky-region_cz.pdf

⁹⁹ EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Evropský region Dunaj-Vltava: Cíle, strategie a organizace. [s. 8]: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012.

¹⁰⁰ Plán strategiŕ a opatŕení pro Evropský region Dunaj-Vltava, ze dne 11. 3. 2012 [online]. s. 9. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/34_35_cs_201203_plan-strategii-a-opatreni-pro-evropsky-region_cz.pdf

4. Kvalifikované pracovní síly a flexibilní trh práce
5. Cestovní ruch zaměřený na přírodu a zdraví, městský a kulturní cestovní ruch
6. Energie z obnovitelných zdrojů a energetická účinnost
7. Mobilita, dostupnost a doprava
8. Diverzita, jazyk a interkulturní vzdělávání

Tyto oblasti budoucnosti jsou mimo jiné rozděleny do tří hlavních priorit. První z nich, nesoucí název Inovace a růst, zahrnuje celkem čtyři perspektivní oblasti – ERDV jako prostor pro inovaci a výzkum, jako prostor s vysokými školami, kooperaci firem a vytváření klastrů a kvalifikovanou pracovní sílu s flexibilním trhem práce – v rámci nichž se chce Evropský region Dunaj-Vltava prezentovat jako inovační a výzkumný prostor a upevnit v této oblasti svou pozici, podněcovat ve zmíněné sféře výstavbu nových sítí a podílet se spolu s odborníky na tvorbě strategie, podporovat spolupráci mezi vysokými školami, výměny studentů, výzkumných pracovníků, učňů i absolventů a navrhovat společné studijní obory, zasadit se o užší kooperaci firem a díky nim posílit mezinárodní hospodářský prostor, zvýšit mobilitu pracovních sil, zajistit větší propojenost vzdělávacích institucí s pracovním trhem a rozvíjet jazykovou vybavenost zaměstnanců.

Druhou z priorit je Trvalá udržitelnost a kvalita života, která pod sebou sdružuje zaprvé Turistiku orientovanou na přírodu a zdraví, města a kulturu, již tento evropský region hodlá dále rozvíjet skrze vylepšování marketingových a organizačních struktur, oblasti služeb a dalším budováním sítí a kooperací, zadruhé Obnovitelné zdroje energií a energetickou efektivnost, přičemž tato oblast bude podporována především tvorbou přeshraničních sítí výkumných zařízení pro plánování a inovace, rozvojem přehraničních aktivit v oboru a hlavně rozvoj regionů, nacházejících se na periferii Evropského regionu Dunaj-Vltava. Třetí oblastí budoucnosti, spadající pod prioritu Trvalé udržitelnosti a kvality života, je Mobilita, infrastruktura a doprava. Zde je třeba zaměřit se na zlepšení napojení regionálních dopravních sítí na transnacionální sítě, či usnadnění přístupu k informacím o přeshraniční dopravě a mobilitě. Samostatnou prioritu pod označením Mnohostrannost a setkávání pak tvoří Diverzity, jazyk a interkulturní vzdělávání. V této oblasti se ERDV angažuje především v iniciativách, zasazujících se o zvýšení zájmu o německý jazyk mezi českým obyvatelstvem a

obráceně, a pracuje na postupném odbourávání předsudků a domnělých bariér mezi národy tohoto společného přeshraničního prostoru.¹⁰¹

3. 5. Organizace a financování

Vedoucím orgánem Evropského regionu Dunaj-Vltava je takzvané prezidium, složené z reprezentantů a jejich zástupců, delegovaných každým z členských regionů. Prezidium zajišťuje poradenskou činnost v oblasti politických cílů a zájmů Evropského regionu Dunaj-Vltava a stanovuje základní body, zahrnované do ročního pracovního programu. Za přípravu a provádění usnesení prezidia zodpovídá trilaterální koordinační grémium, které na základě těchto usnesení vydává příslušné příkazy. Tvořeno je vždy dvěma zástupci z jednotlivých členských regionů. Kancelář ERDV je pověřena vypracováváním podkladů pro prezidium a trilaterální koordinační grémium a zajištěním realizace zadaných úkolů. Kromě zmíněných tří orgánů existují ještě tzv. vědomostní platformy, přičemž každá z oblastí budoucnosti (kromě Diverzity, jazyka a interkulturního vzdělávání) má takovou vlastní platformu, tedy jakési pracovní fórum, které sdružuje experty v dané oblasti. V čele jednotlivých vědomostních platform stojí vždy dva členské regiony ERDV, jeden v pozici vedoucího partnera, druhý pak jako zastupující partner. Platforma zaměřená na téma výzkumu a inovací je vedena regionem Horní Falcko, zastupujícím partnerem je Dolní Bavorsko. To se ujalo role vedoucího partnera v rámci platformy soustředěné na téma vysokých škol, zastupujícím partnerem je mu Dolní Rakousko. Platforma kooperace podniků připadla Hornímu Rakousku, jako vedoucímu partnerovi, a Hornímu Falcku, jako jeho zástupci. Tématu pracovní trh se věnuje kraj Vysočina, dvojici tvoří se zastupujícím partnerem Horním Rakouskem. V případě platformy cestovního ruchu a dopravy se o vedení rovnocenně dělí Jižní Čechy a Plzeňský kraj, téma energií je pak doménou Dolního Rakouska a jeho zastupujícího partnera Vysočiny. V každém z regionů je mimo jiné zřízeno regionální kontaktní centrum, které slouží k práci s veřejností a zároveň také koordinuje činnost platformy v daném regionu.¹⁰²

Současné aktivity znalostních platform Evropského regionu Dunaj-Vltava, stejně jako celá přípravná fáze předcházející jeho založení, čerpaly do roku 2013

¹⁰¹ EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Evropský region Dunaj-Vltava: Cíle, strategie a organizace. [s. 10-13]: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012

¹⁰² EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Evropský region Dunaj-Vltava: Cíle, strategie a organizace. [s. 10-14]: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012

finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj, a to skrze programy Evropská teritoriální spolupráce (ETS) Rakousko – Česká republika, Cíl 3 Bavorsko – Česká republika a INTERREG IV Bavorsko – Rakousko¹⁰³, v novém období podpory 2014-2020 jdou prostředky taktéž z EFRR a evropských programů, nicméně ty už figurují pod obměněnými názvy - INTERREG V-A Rakousko-Česká republika, Cíl EÚS 2014-2020 a INTERREG V-A Österreich - Deutschland/Bayern 2014-2020. Program spolupráce 2014-2020, který upravuje podobu kooperace mezi Rakouskem a Českou republikou, je ve fázi schvalování Evropskou komisí. Jeho přijetí se očekává v létě 2015. Stejně jako v předchozím programovacím období jeho činnost směřuje především k podpoře přeshraničních projektů na regionální a místní úrovni, a to takových, které mohou zřetelně prokázat pozitivní vliv na dané příhraniční oblasti.¹⁰⁴ Naproti tomu Program spolupráce Svobodného státu Bavorsko a České republiky prošel již v prosinci 2014 schvalovacím procesem a pro období 2014-2020 má vyhrazeno 103,4 milionů eur. Spolu s financemi, poskytnutými národními vládami, bude mít Cíl EÚS 2014-2020 k dispozici celkem 121 milionů eur.¹⁰⁵ Program INTERREG V-A Österreich - Deutschland/Bayern 2014-2020 je jedním z 60 přeshraničních iniciativ, které jsou dotovány ze zdrojů Evropského fondu pro regionální rozvoj a jsou spolu s Investicemi do růstu a zaměstnanosti jedním ze současných cílů kohezní politiky Evropské unie. Tento program navazuje na dlouho tradici přeshraniční spolupráce mezi Rakouskem a Německem, přesto je nadále co zlepšovat. Členské regiony společně s početnou skupinou účastníků z řad občanských společností a veřejné správy vytvořily programový dokument, definující tři prioritní osy. První prioritou je Vylepšení a rozšíření přeshraniční výzkumné, vývojové a inovační kapacity, druhou prioritu zastupuje Zachování a ochrana životního prostředí a podpora efektivního využívání zdrojů, třetí osu představuje Podpora spolupráce v právních a správních otázkách a spolupráce mezi občany a institucemi. Tyto priority jsou detailněji formulovány v sedmi specifických cílech.¹⁰⁶

¹⁰³ Evropský region Dunaj-Vltava. Projekt ERDV konkrétně [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/o-nas/projekt-erdv-konkretne.html>

¹⁰⁴ Příprava nového programu přeshraniční spolupráce INTERREG V-A Rakousko – Česká republika [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/8_2014-2020.php

¹⁰⁵ INTERREG [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.by-cz.eu/>

¹⁰⁶ INTERREG. INTERREG Österreich – Bayern 2014-2020 [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.interreg-bayaut.net/interreg_V/sitemap.html

3. 6. Akce s účastí ERDV

Aby mohl Evropský region Dunaj-Vltava plně využít svůj potenciál, nestačí se soustředit pouze na spolupráci expertů v rámci znalostních platforem a realizaci projektů. Je třeba se prezentovat navenek, tedy informovat obyvatele na území ERDV o jeho aktivitách a strategiích, tak aby mezi nimi a Evroským regionem fungovala oboustranná komunikace a toto přeshraniční uskupení mohlo reagovat na skutečné potřeby lidí. Teprve tehdy může mít jeho činnost skutečně pozitivní dopad na rozvoj v dotčených regionech. Již v roce 2013, krátce po svém založení, se Evropský region Dunaj-Vltava prezentoval na mnohých konferencích, veletrzích a výstavách, v roce 2014 v tomto trendu pokračoval. Informace o svém fungování poskytoval zájemcům například v rámci výstavy fotografií Václava Vetýšky s názvem "Šumava - Zelená střecha Evropy" a expozice Západočeského muzea v Plzni "tradiční řemesla z oblasti Pošumaví" v Bruselu. Stejně tak se spolu s dalšími 450 vystavovateli zúčastnil akce „Pasovské jaro – veletrh tří zemí“. V květnu měl pak své zastoupení i na Regionálním podnikatelském veletrhu "Nabburg Schaufenster", v srpnu poskytoval informace obyvatelům Horního Rakouska a Bavorska na 23. prezentaci obcí Horního Rakouska. V září se v Deggendorfu představil na Zemské zahradnické výstavě, o měsíc později v Lipsku na Veletrhu Euregio. ERDV se samozřejmě účastnil též akcí, organizovaných k připomenutí 25 let od „pádu Železné opony“. Nevynechal ani slavnosti Ufern 2014, konané na dunajském břehu v Linci a jako jeden z pořadatelů se podílel na Crostriatlónu 3 zemí. Evropský region Dunaj-Vltava spolupracoval mimo jiné také na Mezinárodní odborné konferenci „Elektromobilita a E-Carsharing v ERDV“, odborném workshoppu „Connecting Regional Strategies Across Borders“ v Bruselu, udělení cen pro soudržitelné vedení podniku v regionu v Zell an der Pram, 30. mezinárodních letních rozhovorech, na kterých Evropský region přispěl k tématu Životní hodnoty vlasti, a řadě dalších. Povědomost o jeho aktivitách šířil tento evropský region také mezi studenty akademického gymnázia v Linci.¹⁰⁷

Evropský region Dunaj-Vltava už v roce 2010 informoval veřejnost o iniciativě svého založení v brožuře „Informace o projektu ERDV“, detaily svého uspořádání a fungování, včetně přijatých strategií a cílů organizace, pak sděloval formou letáčků a jiných propagačních materiálů. Kromě nich vydal v červnu 2013 také kuchařku "Tak

¹⁰⁷ Marketingová roční zpráva 2014. Linec: Kancelář Evropského regionu Dunaj-Vltava. 2015. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/32_90_cs_201501_gst_marketingjahresbericht-2014.pdf

vaří Evropský region Dunaj-Vltava", kapesní slovník ERDV, pexeso ERDV s obrázky regionů, průvodce vysokými školami v prostoru Evropského regionu a s relativní pravidelností vydává i Noviny Dunaj-Vltava, přinášející informace o dění a akcích v regionech ERDV.¹⁰⁸

3. 7. Jihočeský kraj – téma Doprava

Jak už bylo řečeno výše, činnost Evropského regionu Dunaj-Vltava je tématicky rozčleněna do sedmi znalostních platforem, přičemž každou z nich řídí jeden zvolený region. V případě Jihočeského kraje jde o platformu dopravy, oficiálně nesoucí název „Mobilita, dostupnost a doprava“. V čele znalostní platformy stojí manažer, který disponuje organizačními, komunikačními i jazykovými kompetencemi k jejímu vedení, a jehož úkolem je udávat směr její činnosti ve spolupráci s tematickým managementem a odborníky na dopravu z Jihočeského kraje a zbylých regionů. Celkem se jedná o 33 expertů ze soukromého a veřejného sektoru¹⁰⁹, činných v rámci této platformy, kteří mají za cíl především společné plánování v oblasti dopravy, vylepšení napojení národní dopravní sítě na transevropské dopravní sítě, zvyšování přeshraniční mobility a usnadnění cílovým skupinám přístup k informacím s ní souvisejícím. Funkční propojení regionů v prostoru ERDV a podpora mobility by měly oživit ekonomiku v daných oblastech a postupně zvyšovat úroveň života jejich obyvatel.¹¹⁰ Dobrá dopravní dostupnost a kvalitní infrastruktura jsou však základem i pro rozvoj ve všech ostatních oblastech, jako jsou obchod, hospodářství, zaměstnanost či cestovní ruch. Úkolem dopravních expertů je tedy sestavovat, projednávat a analyzovat návrhy a náměty na projekty, které se zdají být perspektivní a přispívají k vybudování kvalitní dopravní sítě v ERDV.¹¹¹ Aby mohl Evropský region Dunaj-Vltava zajistit trvalý rozvoj svých regionů, přijal v oblasti dopravy následující opatření: hardware – týkající se dopravní infrastruktury v podobě železničních drah, pozemních komunikací, letišť, vodních cest a

¹⁰⁸ Dokumenty. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/dokumenty/noviny-dunaj-vltava.html>

¹⁰⁹ Znalostní platforma Mobilita, dostupnost a doprava Evropského regionu Dunaj-Vltava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/znalostni-platforma-mobilita-dostupnost-a-doprava-evropskeho-regionu-dunaj-vltava-65.html>

¹¹⁰ Mobilita, dostupnost a doprava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/mobilita-dostupnost-a-doprava-14.html>

¹¹¹ Znalostní platforma Mobilita, dostupnost a doprava Evropského regionu Dunaj-Vltava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/znalostni-platforma-mobilita-dostupnost-a-doprava-evropskeho-regionu-dunaj-vltava-65.html>

cyklostezek, a software – představující optimalizaci řízení dopravy a kvalitu poskytovaných informací o mobilitě. Ve svém plánu strategií a opatření z roku 2012 si Evropský region Dunaj-Vltava vytyčil do budoucna tři oblasti aktivit, kterým se hodlá prioritně věnovat. První z nich je oblast plánování a koordinace. Náplní takto zaměřených aktivit by mělo být především vypracování tzv. Masterplanu, který by měl zhodnotit veškeré nedostatky v dopravní infrastruktuře na přeshraniční úrovni a navrhnout řešení těchto problémů. Dále pak zřízení grémia pro rozvoj dopravní infrastruktury a dopravní obslužnost v ERDV, které by mělo plnit funkci koordinátora rozvoje dopravní infrastruktury v regionech a zastupovat zájmy ERDV v oblasti dopravy na národní i evropské úrovni. Důležitým bodem v oblasti plánování a koordinace je taktéž vypracování jednotné nabídky mobility, která by zajistila dobrou dostupnost v rámci regionů, nebo také vzájemná spolupráce na nalezení způsobů přepravy, šetřících jak životní prostředí, tak energii, a jejich co nejširší využití v praxi. Druhou oblastí aktivit jsou nabídky mobility, zahrnující například lepší propojení mezi tuzemskými a zahraničními regiony pro účely veřejné i osobní přepravy a zvýšení informovanosti skrze společný informační a rezervační systém, prodloužení autobusových linek a vlakových spojů za hranice, zkvalitnění a zintenzivnění dopravních spojení mezi velkými městy daných regionů. Především jde o přizpůsobení se potřebám obyvatel příhraničních regionů a poskytnutí jim co nejkvalitnějších služeb v oblasti dopravy. Třetí oblast se týká infrastrukturních opatření, tedy mimo jiné budování a modernizace silničních i železničních tras a jejich lepšího vzájemného napojení (včetně letišť) a rozvoj potenciálu Dunaje i Vltavy jako turistických destinací.¹¹²

První z řady workshopů znalostní platformy Doprava se za účasti 21 odborníků z členských regionů ERDV konal 21. března 2013 v Českých Budějovicích. Zúčastnění experti byli na úvod seznámeni s dopravní situací na území Evropského regionu Dunaj-Vltava a s výsledky analýzy sítí a potenciálů, hodnotícími kapacitu a dostupnost dopravních cest. V rámci workshopu členové platformy vytvořili expertní informační

¹¹² Plán strategií a opatření pro Evropský region Dunaj-Vltava, ze dne 11.3.2012 [online]. s. 25-26. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/34_35_cs_201203_plan-strategii-a-opatreni-pro-evropsky-region_cz.pdf

sít', stanovili si společné cíle a metodu pro vypracovávání projektových námětů, a vymezili společně činnosti, které bude platforma zaštit'ovat.¹¹³

Během druhého workshopu ZP Doprava, uskutečněného už 28. června, se zúčastnění dohodli na podobě a způsobu hodnocení projektových námětů, přičemž 32 takovýchto námětů bylo již na tomto workshopu předneseno a komentováno. Projednávalo se také téma prezentace činnosti platformy na veřejnosti.¹¹⁴

Třetí workshop proběhl v Linci 11. října 2013 a členové platformy na něm předložili celkem 26 projektových návrhů mimo jiné na stavbu a rekonstrukce silničních a železničních tras. Stejně tak byla hodnocení podrobena prvotní podoba tzv. GIS-mapy, zobrazující infrastrukturní a neinfrastrukturní dopravní náměty. Účastníci workshopu rovněž zvažovali možnosti vypracování projektů, platných pro období po roce 2020.¹¹⁵ V lednu 2014 následoval v pořadí čtvrtý workshop znalostní platformy Doprava, na němž bylo předloženo 40 přeshraničních návrhů, z velké části zaměřených na modernizaci či výstavbu železnic nebo silnic. Nejvíce projektových námětů vzešlo od dolnobavorských expertů. Jihočeský kraj se vyjádřil především pro modernizaci dálničního koridoru mezi Českými Budějovicemi, Prahou a Lincem.¹¹⁶ Pátý workshop, konaný 25. března 2014 ve Sv. Valentinu v Dolním Rakousku, dal příležitost k projednání výstupů z činnosti ZP Doprava ERDV a k předložení vylepšené verze GIS-map se všemi 42 infrastrukturními i neinfrastrukturními projekty. Členové diskutovali také na téma budoucího fungování platformy.¹¹⁷ Dne 20. května 2014 se na 6. workshopu ZP Doprava v Řezně sešlo již 45 projektových námětů, zahrnujících jak silniční komunikace a železniční tratě, tak i vodní cesty. Významný podíl měly vedle těchto projektů také projekty neinfrastrukturní, které tvořily téměř čtvrtinu předkládaných návrhů. Hlavním úkolem tohoto workshopu však bylo navržení

¹¹³ 1. workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/1-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-66.html>

¹¹⁴ 2. workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: [2-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-67](http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/2-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-67.html)

¹¹⁵ 3. workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/3-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-68.html>

¹¹⁶ Doprava: Přejeme si lepší spojení. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/doprava-prejeme-si-lepsi-spojzeni-131.html>

¹¹⁷ Pátý úspěšný workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/paty-uspesny-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-132.html>

závěrečné zprávy o činnosti znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava.¹¹⁸ Jihočeský kraj pak 18. června hostil v Telči skupinu dopravních expertů v rámci 7. workshopu ZP Doprava, kde byla k zaslání Prezidiu ERDV schválena závěrečná zpráva, navržená na předcházejícím workshopu, a taktéž více než třísetstránkový dokument „Výstupy z činnosti ZP Doprava ERDV“, vyhotovený v německém i českém jazyce.¹¹⁹ 8. workshop znalostní platformy Doprava proběhl 21. ledna 2015, a opět v Českých Budějovicích. Byl zde diskutován stav jednotlivých projektů, úpravy projektových fiší a zlepšení v oblasti prezentace platformy na veřejnosti. Na rok 2015 jsou pak plánovány akce, vztahující se ke koordinaci dopravních systémů v česko-rakousko-bavorském prostoru, realizaci výstupů analýzy potenciálů v oblasti veřejné dopravy v České republice a Rakousku nebo také železniční spojnici mezi Bavorskem a ČR. Experti si taktéž stanovili za cíl více se zaměřit na vzájemnou spolupráci znalostních platform.¹²⁰ Nicméně realizace zmíněných přeshraničních projektů v oblasti dopravy vyžaduje spolupráci s orgány na národní úrovni, tedy především ministerstev. O zahrnutí projektů či záměrů znalostní platformy Doprava do národních plánů (jako například Spolkový plán dopravních cest) a o zdůraznění nezbytnosti přeshraničních dopravních spojení se zasazovali zástupci Evropského regionu Dunaj-Vltava na setkání s náměstkem ministra dopravy České republiky Tomášem Čočkem, parlamentní státní tajemnicí německého Spolkového ministerstva dopravy a digitální infrastruktury Dorotheou Bárovou a dolnorakouským členem Spolkové rady Rakouska Andreasem Pumou.¹²¹ Na základě tohoto apelu dopravních expertů byla ze strany jmenovaných zástupců daných ministerstev přislíbena spolupráce, tudíž by projekty, které jsou závislé na spolufinancování státem, měly být zahrnuty do národních plánů rozvoje dopravní infrastruktury. Celkem experti ZP Doprava vypracovali 45 projektů (většinou zrcadlových, tedy zasahující na obě strany hranice), z čehož 35 je infrastrukturních a 10

¹¹⁸ Dopravní experti vypracovali návrh závěrečné zprávy o činnosti znalostní platformy Mobilita. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/dopravni-experti-vypracovali-navrh-zaverecne-zpravy-o-cinnosti-znalostni-platformy-mobilita-133.html>

¹¹⁹ Hejtman Zimola ocenil dopravní experty ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/hejtman-zimola-ocenil-dopravni-experty-erdv-134.html>

¹²⁰ 8. workshop znalostní platformy „Mobilita, dostupnost a doprava“. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/8-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-189.html>

¹²¹ Rozšíření infrastruktury jako garant blahobytu a růstu: trinacionální dopravní konference Evropského regionu ve Furthu im Wald. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/rozsireni-infrastruktury-jako-garant-blahobytu-a-rustu-trinacionalni-dopravni-konference-evropskeho-regionu-ve-furthu-im-wald-206.html>

neinfrastrukturních, tzv. „měkkých“ (přesněji 2 studie a 8 projektů pro zkvalitnění dopravní obslužnosti). Všechny tyto projekty jsou součástí masterplanu, vypracovaného odborníky znalostní platformy.¹²² V něm jsou tyto projekty přehledně rozlišeny podle typu i regionu a blíže popsány, co se týče jejich umístění a záměru. Z celkového počtu 45 projektů jich 5 připadá na Jihočeský kraj, přičemž ve čtyřech případech se jedná o zrcadlové projekty, tedy jsou realizovány jak na české straně, tak na německé, případně rakouské. Stejně tak jsou čtyři z pěti projektů Jihočeského kraje infrastrukturní. Jeden se zaměřuje na železnice, tři zbylé na silnice. Pátý, neinfrastrukturní projekt se týká veřejné dopravy. Následují jejich detailní popisy:

Projekt č. 30. Dolní Bavorsko + č. 3. Jihočeský kraj (silnice) – tento projekt je, jak už vyplývá z jeho označení, zrcadlový a infrastrukturní. Jeho cílem je zmodernizovat silniční úseky na B 12, vedoucí od Pasova k hranici s Českou republikou, s předpokládanou výší nákladů 25 milionů eur. Výstavba, případně modernizace se týká také úseků mezi Lety a německou státní hranicí, dále je v plánu dokončení rychlostní silnice R 4 s odhadovanými náklady 190 milionů eur, k úpravám na silnici I/4 zatím existují pouze studie.

Projekt č. 19. Horní Rakousko + č. 1. Jihočeský kraj (železnice) – zrcadlový, infrastrukturní projekt, v rámci něhož je na rakouské straně naplánováno zdvoukolejení trasy mezi městy Linz a St. Georgen, vylepšení zabezpečovacího zařízení a přizpůsobení nástupišť regionálnímu provozu. Tato část projektu počítá s náklady přibližně 360 milionů eur. Na české straně by se měl elektrizovaného zdvoukolejení dočkat úsek mezi Nemanicemi a Ševětínem, dokumentace pro územní řízení se však stále ještě nachází ve fázi zpracování, tudíž není o české části projektu zatím rozhodnuto.

Projekt č. 20. Horní Rakousko + č. 2. Jihočeský kraj (silnice) – tento taktéž infrastrukturní, zrcadlový projekt je zaměřen na propojení dálnice A 7 v Rakousku s dálnicí D 3 v České republice, ležících na ose Linz-Praha. Pro úseky na rakouské straně se zpracovává studie (kromě úseku Rainbach Nord-státní hranice, kde přípravy doposud nezačaly), na české straně zatím chybí územní rozhodnutí pouze pro úsek od Nažidel ke státní hranici. Celkové náklady na realizaci projektu se odhadují na 920 milionů eur (400 mil. eur pro Rakousko, 520 mil. eur pro ČR).

¹²² Masterplan znalostní platformy Doprava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/masterplan-znalostni-platformy-doprava-211.html>

Projekt č. 4 - Jihočeský kraj (silnice) – zahrnuje modernizaci silnic 3. třídy mezi Novou Pečí a státní hranicí. Tento infrastrukturní projekt by měl být realizován v časovém rozmezí let 2015-2018, s přibližnými náklady ve výši 10 milionů eur.

Projekt č. 5 je neinfrastrukturní a měl by vést ke zřízení integrovaného dopravního systému v Národním parku Šumava, Chráněné krajinné oblasti Šumava, Národním parku Bavorský les a Přírodním parku Bavorský les.¹²³

¹²³ Výstupy činnosti znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava Evropského regionu Dunaj-Vltava (shrnutí). Evropský region Dunaj-Vltava. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/clanky_cs/1427967621_cs_kurzbericht_cz_1132015_final.pdf

4. Dotazníkové šetření

Z předešlých kapitol je zřejmé, že přeshraniční struktury, jako jsou euroregiony, představují významný prvek v procesu odstraňování hranic a bariér mezi evropskými zeměmi, a to jak těch skutečných, které omezují volný pohyb osob, kapitálu či zboží, tak i těch v myslích obyvatel, které vyrostly na strachu, vzájemné nedůvěře a předsudcích. Spojují regiony, národy, státy, a tím naplňují myšlenku evropské integrace a vdechují život heslu „Jednota v rozmanitosti“, motto samotné Evropské unie.¹²⁴ Jejich pravděpodobně nejsilnější stránkou a také výhodou oproti orgánům na evropské a národní úrovni je jejich blízkost k území, na kterém působí, a k obyvatelům, kteří v něm žijí. Mohou tak mnohem flexibilněji a efektivněji reagovat na situaci v příhraničních regionech a zaměřit se na konkrétní problémy, jimž je třeba věnovat pozornost. Pokud jsou právě euroregiony těmi hlavními aktéry přeshraniční spolupráce a pojítkem mezi národy, zajišťujícím prosperitu a budoucnost obyvatel pohraničí, měla by mezi nimi a takovouto institucí fungovat oboustranná výměna informací a čilá komunikace. Jen tehdy je možné plně využít potenciál euroregionů. Otázkou však je, zda to platí i ve skutečnosti.

4. 1. Cíle průzkumu

Cílem dotazníkového šetření, provedeného v rámci této práce, je zjistit, jakou povědomost mají obyvatelé měst a obcí Jihočeského kraje o existenci a aktivitách Evropského regionu Dunaj-Vltava, a tedy zodpovědět zásadní otázku, zda tento euroregion naplňuje jednu ze svých základních funkcí, a sice naslouchat potřebám a požadavkům lidí, v něm žijících, a na základě toho pak zaměřit svou činnost na aktuální a nejvíce žádoucí témata, která skutečně mohou zlepšit životní úroveň v pohraničí a dotyčných regionech. Stejně tak důležitá je i zpětná vazba od lidí, na jejichž život a prostředí mají tyto aktivity nějaký dopad. Pouze pokud jsou informováni o dění a seznámeni s plánovanými projekty Evropského regionu Dunaj-Vltava, mohou se k nim vyjádřit, a případně ovlivnit, jaké oblasti a jakým způsobem budou skrze ERDV podporovány a rozvíjeny. Dotazníkové šetření by mělo kromě jiného také ukázat, do jaké míry vnímají obyvatelé Jihočeského kraje spolupráci zemí jako prospěšnou, jaké vztahy mezi jednotlivými národy panují a co brání jejich užšímu soužití a kooperaci. Dotazováno bylo celkem 144 osob, pocházejících z Jihočeského kraje, a to jak z větších

¹²⁴ Symboly EU. Europa.eu [online]. © 1995-2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_cs.htm

měst (jako České Budějovice), tak i menších měst (např. Vodňany) či obcí (příkladem může být obec Zahájí). Zastoupeni byli muži i ženy různých věkových kategorií, od 15 do 60 a více let, rozdílné úrovně dokončeného vzdělání (středoškolské, vysokoškolské).

4. 2. Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření sestává z celkem 18 otázek, přičemž první tři se týkají pohlaví, věku a bydliště respondenta. Šetření se zúčastnilo 59 mužů a 85 žen. Věková kategorie 15-20 let byla zastoupena 38 respondenty, kategorie 20-25 let 72 respondenty, do kategorie 25-40 spadá 17 respondentů, 13 dotazovaných obyvatel je ve věku mezi 40-60 lety, 4 zúčastnění odpovídají věkové kategorii 60 a více let. 55 lidí uvedlo, že pochází z velkého města, 54 z malého města a 35 lidí z obce.

Na první otázku, týkající se přímo Evropského regionu Dunaj-Vltava, a jež měla zjistit, zda dotazovaní vědí o existenci tohoto regionu, odpovědělo 102 osob záporně, 42 pak kladně.

Na dotaz, z jakého zdroje se o fungování Evropského regionu dozvěděli (přičemž měli na výběr ze čtyř možností: internet, škola/univerzita, noviny, z doslechu), odpověděla většina respondentů, přesněji 15, že z doslechu, 12 dotazovaných se o Evropském regionu dočetli na internetu, 10 pak tuto informaci získalo na půdě univerzity a zbylých 5 osob zvolilo variantu „noviny“.

K otázce, zda se o činnost Evropského regionu zajímají, se ze 42 respondentů, kteří o Evropském regionu Dunaj-Vltava vědí, 8 vyjádřilo pro „ano“, 34 dotazovaných se o jeho aktivity nezajímá.

Následující, sedmá, otázka měla za cíl zjistit, jestli obyvatelé Jihočeského kraje vnímají činnost Evropského regionu Dunaj-Vltava jako přínosnou pro kraj. 9 osob se domnívá, že ano, 27 osob odpovědělo, že spíše ano. 5 respondentů se domnívá, že spíše ne, a jeden z dotazovaných vůbec nevnímá Evropský region jako přínosný pro Jihočeský kraj.

V rámci další, v pořadí osmé otázky, měli respondenti sdělit, zda se někdy zúčastnili akce, na které se podílel i Evropský region Dunaj-Vltava (ať už jako jeden z organizátorů nebo sponzorů, či jen jako vystavovatel). Pouze 7 dotazovaných odpovědělo kladně, 23 záporně, 12 odpovědělo, že si účasti na takové akci nejsou vědomi.

K dotyčným 7 dotazovaným směřovala i následující otázka, a sice, o jakou akci se jednalo. Tři z těchto sedmi jmenovali akci s názvem „Vltava žije“, zbylí čtyři si povahu a název akce již nevybavovali.

Na dotaz, zda se domnívají, že spolupráce českých, rakouských a německých regionů může zlepšit životní úroveň v Jihočeském kraji, reagovala většina ze 144 respondentů kladně (75 odpovědělo, že ano, 54 spíše ano). 10 respondentů si myslí, že spíše ne, 5 dotazovaných se nedomnívá, že by tato spolupráce vedla ke zvýšení životní úrovně obyvatel.

31 ze 144 účastníků šetření pak dokázalo jmenovat další evropské regiony, jejichž členy jsou i subjekty z České republiky, výčtem Euroregiony Šumava, Glacensis, Nisa, Krušnohoří, Praděd, Pomoraví, Egrensis, Beskydy, Bílé Karpaty, Silva Nortica, Tesinské Slezsko, Labe a Silesia, tedy téměř všechny dosud vzniklé a fungující euroregiony na českém území.

Třináctá otázka směřovala ke vztahům mezi obyvateli České republiky a Německa. 8 dotazovaných je označilo jako výborné, 96 osob jako dobré, 36 jako ucházející. Tři z respondentů zvolili variantu „špatné“.

Česko-rakouské vztahy pak 13 z dotazovaných vnímá jako výborné, 95 respondentů jako dobré. Podle 33 dotazovaných osob jsou ucházející a dva z respondentů je vidí jako špatné.

Kdyby se naskytl příležitost, 33 lidí ze 144 by mělo zájem studovat či pracovat v Německu, 51 by jich o tom přinejmenším uvažovalo. 49 by této možnosti nevyužilo.

V Rakousku by chtělo studovat, případně pracovat 44 z dotázaných osob, 62 odpovědělo, že možná, 38 zvolilo jako odpověď „ne“.

V sedmnácté otázce měli respondenti vybrat oblasti, ve kterých by podle nich měly Česká republika, Německo a Rakousko spolupracovat nejintenzivněji, přičemž mohli zvolit více možností, pokud se jim zdály rovnocenné, co do jejich důležitosti. Nejvíce by podle respondentů měly tyto země kooperovat v oblasti trhu práce a mobility pracovníků. Pro tuto tématickou oblast se vyjádřilo celkem 94 dotazovaných. Podobně vysoký počet „hlasů“ získaly oblasti školství (zvolilo 74 respondentů) a lepšího propojení dopravních sítí a infrastruktury (59 respondentů). Podle 37 dotazovaných by měly nejdůležitější roli v přeshraniční spolupráci České republiky, Německa a Rakouska hrát společné kulturní akce. Pouze 36 osob se vyjádřilo pro inovace a transfer technologií jako oblast, kterou je třeba rozvíjet.

Na otázku, co podle jejich názoru brání či omezuje spolupráci těchto tří zemí nejvíce, mohli respondenti odpovědět taktéž volbou více možností, přičemž měli na výběr ze šesti: cizí jazyk, rozdílná úroveň hospodářského rozvoje, nedůvěra/předsudky, špatné či neexistující vztahy mezi obyvateli na opačných stranách hranice, nezájem o spolupráci a kulturní rozdíly mezi národy. Pro první možnost se vyslovilo 64 respondentů, nejčastěji zvolenou odpovědí je rozdílná úroveň hospodářského rozvoje, o níž si 68 osob myslí, že je tou největší překážkou vzájemné spolupráci. 52 dotazovaných vidí problém především v nedůvěře a předsudcích. Podle 22 lidí jsou na vině špatné či neexistující vztahy mezi obyvateli na opačných stranách hranice, 28 se jich domnívá, že tou hlavní překážkou je nezájem o spolupráci. 7 respondentů vnímá jako problémové v první řadě kulturní rozdíly mezi národy.

4. 3. ERDV v povědomí obyvatel Jihočeského kraje

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že téměř třetina osob, účastnících se tohoto šetření, o existenci Evropského regionu Dunaj-Vltava ví. Informovanost je ovšem znatelně větší u respondentů nižších věkových skupin. To také odpovídá způsobu, jakým se o Evropském regionu tyto respondenti dozvěděli, a sice buď z doslechu, na internetu či v rámci svého studia na vysoké škole. Přestože Evropský region v povědomí obyvatel Jihočeského kraje do jisté míry figuruje a většinou je vnímán poměrně pozitivně, pouze malé procento se o jeho činnost skutečně zajímá. Důvodů může být celá řada, chyba však zřejmě tkví převážně v nedostatečné komunikaci a práci s veřejností, což se dá vypořádat i z odpovědí respondentů na otázku, zda se zúčastnili akce, na níž se podílel i Evropský region Dunaj-Vltava. Většina z nich si nebyla vědoma, že by se takové akce zúčastnili, ale v tomto ohledu u nich panovala značná nejistota, což vyvolává otázky, jak dobře se Evropský region Dunaj-Vltava a potažmo i Jihočeský kraj jako jeho člen na takovýchto akcích prezentuje. Co se ovšem týče samotné přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou, Německem a Rakouskem mimo ERDV, její význam rozhodně není podceňován, právě naopak. Podle obyvatel Jihočeského kraje mohou přeshraniční aktivity vést spíše k jeho rozvoji a zvyšování životní úrovně obyvatel. Oblasti, které, na základě výpovědí, vyžadují největší pozornost, jsou trh práce, a s tím související mobilita pracovních sil, a spolupráce vysokých škol. To také odpovídá situaci, kdy má necelá čtvrtina dotazovaných zájem o práci či studium v Německu a Rakousku, a více než třetina by o této možnosti alespoň uvažovala. Vysoký počet respondentů taktéž zdůraznil potřebu

vylepšení dopravního propojení regionů, které by podpořilo mobilitu pracovníků a usnadnilo dojíždění za prací či studiem do zahraničí. Tedy tendence navazovat přeshraniční kontakty a spolupracovat s druhou stranou, a to především s tou rakouskou, existují. Co se této kooperaci a také vzájemné komunikaci staví do cesty nejvíce, jsou především rozdílné úrovně hospodářského rozvoje u nás a za hranicemi. Negativní roli zde hraje také cizí jazyk (s čímž souvisí i poměrně nízká jazyková vybavenost české společnosti) a stále přetrvávající nedůvěra a předsudky mezi těmito národy.

Závěr

Evropský region Dunaj-Vltava se dočkal svého založení v době, kdy je přeshraniční spolupráci přikládán čím dál větší důraz, a to ze strany Evropské unie i národních států. Během desítek let, kdy v evropském prostoru vznikaly přeshraniční struktury různé formy a účelu, a kdy byly pro jejich efektivnější fungování zřizovány organizace, zakládány fondy, sepisovány úmluvy a uzavírány dohody mezi státy, se v Evropě, tedy i v České republice, vytvořily vhodné podmínky pro zakládání takovýchto uskupení, přičemž svou pozici nadále upevňují. Evropský region Dunaj-Vltava má kromě jiného k dispozici nespočet sobě podobných struktur, které na poli přeshraniční spolupráce figurují už řadu let, a tedy i nevyčerpatelný zdroj inspirace a zkušeností. Před ním vzniklo na českém území dohromady už 13 euroregionů, které se více či méně úspěšně podílejí na již zmiňovaném odbourávání hranic a bariér mezi sousedními zeměmi a pomáhají příhraničním regionům vyrovnat se s nevýhodnou polohou a nalézt způsoby, jak ji využít ve svůj prospěch. Právě spolupráce se zahraničními regiony s sebou nese mnoho pozitiv. Jakožto od zemí s poměrně vysoce rozvinutým hospodářstvím a velkým důrazem na rozvoj inovací a technologií se může Česká republika od Rakouska i Německa mnoho naučit a získat. V neposlední řadě jde samozřejmě také o vzájemné sblížení v oblasti kultury a o navázání skutečných sousedských vztahů. Z této bakalářské práce a výsledků dotazníkového šetření je patrné, že Evropský region Dunaj-Vltava má velký potenciál být právě tím prostředníkem, který tento posun v myšlení obyvatel, ale i v hospodářské a sociální integraci může iniciovat a nadále rozvíjet. Tento euroregion se v současné době nachází ve své pilotní fázi, kdy ještě nerealizuje své vlastní projekty, tedy nelze hodnotit jeho účinnost a funkčnost z tohoto hlediska. Co se však týče práce s veřejností, která je taktéž nedílnou a velmi významnou součástí jeho fungování, můžeme říci, že v této činnosti není příliš úspěšný. Informovanost je například v akademických kruzích a mezi studenty poměrně uspokojivá, nicméně takováto přeshraniční struktura by měla oslovit celé spektrum společnosti, tedy i skupiny obyvatel starších třiceti let či obyvatele bez vysokoškolského vzdělání. Jak už bylo řečeno, to co dělá přeshraniční spolupráci tím, čím je, je právě účast všech aktérů na spolupráci ve všech oblastech života. To znamená, že do tohoto procesu by měla být zahrnuta společnost jako taková, ne pouze její část. Aktivitu Jihočeského kraje v rámci Evropského regionu Dunaj-Vltava lze také dobře hodnotit, porovnáme-li ji s angažovaností rakouských a německých členských regionů. Oproti svým zahraničním kolegům Jihočeský kraj znatelně zaostává, co se týče propagace a

sebe prezentace jako člena tohoto evropského regionu. Naprostá většina výše jmenovaných akcí, kterých se Evropský region Dunaj-Vltava zúčastnil, a na kterých se prezentoval veřejnosti, byla organizována v německých či rakouských regionech. Stejně tak informace o tomto evropském regionu dostupné na internetu či v českém tisku se svým množstvím nemohou německým a rakouským kolegům rovnat. Je tedy jasně patrné, že pokud chce být Jihočeský kraj rovnocenným partnerem svým zahraničním spolupracovníkům v Evropském regionu Dunaj-Vltava, bude třeba, aby se kromě svého příspěví na odborné bázi, zasadil o zvýšení zájmu o jeho aktivity na území Jihočeského kraje. Respondenti se v dotazníkovém šetření vyjádřili více méně optimisticky, co se týče jeho budoucího vývoje a přínosu pro Jihočeský kraj. Skutečně pozitivní vliv a dopad na život obyvatel však může mít pouze tehdy, pokud je do své činnosti také zapojí.

Seznam použité literatury

BALEK, Jiří. Přeshraniční vlivy a identita obyvatel českého pohraničí. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-836-9

BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0384-5.

BRANDA, Pavel. Evropské seskupení pro územní spolupráci. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1425-3

EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Evropský region Dunaj-Vltava: Cíle, strategie a organizace. Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012.

EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA. Vznik Evropského regionu Dunaj-Vltava: informace o projektu: Evropský region Dunaj-Vltava, ©2012.

FALTOVÁ LEITMANOVÁ, Ivana a kol. Regionální rozvoj – přístupy a nástroje. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-87197-58-5.

MICHELOVÁ, Radka. Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007. ISBN 80-7044-836-9

MUSIL, J. Nové pohledy na regeneraci našich měst a osídlení. In: Územní plánování a urbanismus. 1988, XV, č. 2.

MUSIL, Jiří a Jan MÜLLER. Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. Sociologický časopis. 2008, roč. 44, č. 2. ISSN 0038-0288.

NETOLICKÝ, Václav. Euroregiony: úvod do problematiky. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-78-9

NOVÁČEK, Aleš. Vývojové trendy polarizace prostoru. In: Problémy periferních oblastí. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2005. ISBN 80-86561-21-6.

ZICH, František. Místní přeshraniční politika. In: ZICH, František ed. Člověk v pohraničí: Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele pohraničí ČR. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2007. ISBN 80-7044-836-9

Seznam internetových zdrojů

1. workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/1-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-66.html>

2. workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: [2-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-67](http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/2-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-67.html)

3. workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/3-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-erdv-68.html>

8. workshop znalostní platformy „Mobilita, dostupnost a doprava“. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/8-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-189.html>

ABOUT THE PROGRAMM. INTERREG IVC.eu [online]. [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://www.interreg4c.eu/programme/>

Asociace evropských hraničních regionů (AGEG/AEBR). Euroregion-Silesia.cz [online]. © 2004-2015 [cit. 2015-04-21]. Dostupné z: http://www.euroregion-silesia.cz/show_text.php?id=cinnost-ageg-aebr

ASSOCIATION OF EUROPEAN BORDER REGIONS. Association of European Border Regions [online]. AEBR, ©2010 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.aebr.eu/en/index.php>

BRANDA, Pavel. Euroregiony v České republice – komparativní analýza. Současná Evropa [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze. 2009, č. 1 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/63>

CENTRAL EUROPE. Central Europe [online]. Central Europe [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.central2013.eu/about-central/wwwcentral2020eu/policy-background/>

CHROMÝ, Pavel. Teoretický vstup do problematiky. In: Geografická analýza pohraničí České republiky [online]. Ústí nad Labem: Sociologický ústav Akademie věd České republiky Praha. 1999. [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/139_99-11wptext.pdf

Článek 2. Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady [online]. 1981. Dostupná z: <https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/91b9f824a0923e3bc1256dde0052230a/673c05a558563cf7802566d7002fff15?OpenDocument>

CZ-PL - CÍL 3/CEL 3 2007-2013. CZ-PL - Cíl 3/Cel 3 2007-2013 [online]. CZ-PL – Cíl 3/Cel 3 2007-2013, © 2015 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.cz-pl.eu/nove-obdobi-2014-2020.html>

Dokumenty. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/dokumenty/noviny-dunaj-vltava.html>

Doprava: Přejeme si lepší spojení. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/doprava-prejeme-si-lepsi-spojzeni-131.html>

Dopravní experti vypracovali návrh závěrečné zprávy o činnosti znalostní platformy Mobilita. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/dopravni-experti-vypracovali-navrh-zaverecne-zpravy-o-cinnosti-znalostni-platformy-mobilita-133.html>

EUROPAN TERRITORIAL CO-OPERATION AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013. European Territorial Co-operation Austria-Czech republic 2007-2013 [online]. [cit. 2015-04-09] Dostupné z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/1_program.php

EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013. European territorial co-operation Austria-Czech republic 2007-2013 [online]. AT-CZ 2007-2013 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/8_2014-2020.php

Euroregion Krušnohoří/Erzgebirge. Euroreg.cz [online]. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.euroreg.cz/?content=page&id=22>

EUROREGIONY. Euractiv.cz [online]. [cit. 2015-04-13] Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/analyza/euroregiony>

Evropské seskupení pro územní spolupráci. Euro-Glacensis.cz. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.euro-glacensis.cz/esus.html>

Evropský region Dunaj-Vltava (ERDV). Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/o-nas/evropsky-region.html>

GABBE, J. a kol. Průvodce LACE [online]. Brusel: Evropská komise, 2000. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf

GABBE, Jean a kol. Praktický průvodce pro přeshraniční spolupráci [online]. Brusel: Evropská komise. Brusel: Evropská komise, 2000. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: http://www.aebr.eu/files/publications/lace_guide.cz.pdf
Hejtman Zimola ocenil dopravní experty ERDV. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/hejtman-zimola-ocenil-dopravni-experty-erdv-134.html>

Implementační struktura evropských fondů v ČR a role NOK. EurActiv.cz [online]. ©2012 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/link-dossier/implementacni-struktura-evropskych-fondu-v-cr-a-role-nok-000090>

Instituce. Neisse-Nisa-Nysa.org [online]. © 2002-2015. [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.neisse-nisa-nysa.org/index.php?id=36&L=1>

INTERREG [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://www.by-cz.eu/>

INTERREG CENTRAL EUROPE. Interreg Central Europe [online]. Interreg Central Europe [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.central2020.eu/>

Interreg IIIA ČR – Bavorsko. Strukturální fondy.cz [online]. [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Iniciativy-Spolecenstvi/Interreg-IIIA-CR-Bavorsko>

Interreg. INTERREG Österreich – Bayern 2014-2020 [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.interreg-bayaut.net/interreg_V/sitemap.html

Marketingová roční zpráva 2014. Linec: Kancelář Evropského regionu Dunaj-Vltava. 2015. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/32_90_cs_201501_gst_marketingja-hresbericht-2014.pdf

Masterplan znalostní platformy Doprava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/masterplan-znalostni-platformy-doprava-211.html>

Mobilita, dostupnost a doprava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/mobilita-dostupnost-a-doprava-14.html>

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1082/2006 ze dne 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082(2006)_cs.pdf)

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1302/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 1082/2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS), pokud jde o vyjasnění, zjednodušení a zlepšení zřizování a fungování takovýchto seskupení. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/68d2c883-7464-4507-b57f-fa178e85f3db/1302-Narizeni-o-ESUS.pdf>

Nařízení Komise (ES) č. 2760/98 ze dne 18. prosince 1998 o provádění programu přeshraniční spolupráce v rámci programu Phare [online]. [cit. 2015-04-17] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:31998R2760>

NOVOTNÝ, Lukáš. Názory a postoje české populace na přeshraniční spolupráci. Naše společnost [online]. 2009, č. 1. ISSN 1214-438X. Dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/nase-spolecnost>

O nás. Euroregion-Elbe-Labe.eu [online]. ©2008 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.euroregion-elbe-labe.eu/cz/o-nas/>

Pátý úspěšný workshop znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/paty-uspesny-workshop-znalostni-platformy-mobilita-dostupnost-a-doprava-132.html>

Phare v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti v letech 2000 – 2004. Europeum.org [online]. © 2010-2011 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/34-integrace--12/820-phare-v-oblasti-hospodarske-a-socialni-soudrznosti-v-letech-2000--2004>

Phare. Strukturální fondy.cz [online]. [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2004-2006/Historie-regionalni-politiky-EU-v-Ceske-republice/Predvstupni-nastroje/Phare>

Plán strategií a opatření pro Evropský region Dunaj-Vltava, ze dne 11.3.2012. Evropskyregion.cz [online]. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/databanka/34_35_cs_201203_plan-strategii-a-opatreni-pro-evropsky-region_cz.pdf

Podpora přeshraniční spolupráce – CBC Phare. Europeum.org [online]. © 2010-2011 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/34-integrace--12/819-podpora-preshranicni-spoluprace--cbc-phare>

Příprava nového programu přeshraniční spolupráce INTERREG V-A Rakousko – Česká republika. At-cz.eu [online]. [cit. 2015-04-28]. Dostupné z: http://www.at-cz.eu/at-cz/cz/8_2014-2020.php

PROGRAM CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE – SLOVENSKÁ REPUBLIKA-ČESKÁ REPUBLIKA 2007-2013. Sk-cz.eu [online]. © 2008 [cit. 2015-04-09] Dostupné z: http://www.sk-cz.eu/cs/uvodna-stranka/2014_2020/

PROGRAM NA PODPORU PŘESHraniční SPOLUPRÁCE 2014-2020 MEZI ČESKOU REPUBLIKOU A SVOBODNÝM STÁTEM SASKO. Program na podporu přeshraniční spolupráce 2014-2020 mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.sn-cz2020.eu/Informace.pdf>

Program Phare v ČR úspěšně ukončen. Mfcr.cz [online]. © 2005-2013 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2007/2007-01-15-tiskova-zprava-5755-5755>

Projekt ERDV konkrétně. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-04-28].
Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/o-nas/projekt-erdv-konkretne.html>

Regionální politika. Euroskop.cz [online]. ©2005 [cit.2015-04-09]. Dostupné z:
<https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

Regiony a regionalizace. Metodická podpora regionálního rozvoje [online]. ©2009 [cit. 2014-01-29] Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/regiony_red.html

Rozšíření infrastruktury jako garant blahobytu a růstu: trinacionální dopravní konference Evropského regionu ve Furthu im Wald. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/rozsireni-infrastruktury-jako-garant-blahobytu-a-rustu-trinacionalni-dopravni-konference-evropskeho-regionu-ve-furthu-im-wald-206.html>

Seznam evropských seskupení pro územní spolupráci. Výbor regionů [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.euroregion-silesia.cz/download.php?id=403>

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru [online]. 2007. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:256:0131:0137:CS:PDF>

Symboly EU. Europa.eu [online]. © 1995-2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/index_cs.htm

Über uns. Euregioforum.at [online]. [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://www.euregioforum.at/ueberuns01_de.html

Výstupy činnosti znalostní platformy Mobilita, dostupnost a doprava Evropského regionu Dunaj-Vltava (shrnutí). Evropskyregion.cz [online]. [cit. 2015-05-02] Dostupné z: http://www.evropskyregion.cz/download/clanky_cs/1427967621_cs_kurzbericht_cz_1132015_final.pdf

Založení euroregionu Dunaj-Vltava. Poznatsousedy.cz [online]. © 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://poznatsousedy.cz/web/wordpress/?p=2741>

Znalostní platforma Mobilita, dostupnost a doprava Evropského regionu Dunaj-Vltava. Evropskyregion.cz [online]. ©2015 [cit. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/cs/clanky/znalostni-platforma-mobilita-dostupnost-a-doprava-evropskeho-regionu-dunaj-vltava-65.html>

Seznam příloh – Dotazník

Dotazník k tématu „Zapojení Jihočeského kraje do Evropského regionu Dunaj-Vltava“

1. Jste:

- a) muž
- b) žena

2. Váš věk:

- a) 15 -20
- b) 20 – 25
- c) 25 – 40
- d) 40 – 60
- d) 60 a více

3. Pocházíte z:

- a) velkého města
- b) malého města
- c) obce

4. Víte o existenci Evropského regionu Dunaj-Vltava?

- a) ano
- b) ne

5. Pokud ano, z jakého zdroje?

- a) internet
- b) noviny
- c) škola/univerzita
- d) z doslechu

6. Zajímáte se o jeho činnost?

- a) ano
- b) ne

7. Vnímáte jeho existenci, resp. činnost jako přínosnou pro rozvoj Jihočeského kraje?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

8. Zúčastnili jste se nějaké z akcí, na které se Evropský region Dunaj-Vltava podílel?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

9. Pokud ano, o jakou akci se jednalo?

10. Domníváte se, že spolupráce s německými a rakouskými regiony může pomoci zlepšit životní podmínky v Jihočeském kraji?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

11. Znáte nějaké jiné evropské regiony/euroregiony, jejichž členem je jeden či více regionů (institucí/obcí/měst/krajů) České republiky?

- a) ano
- b) ne

12. Pokud ano, jaké?

13. Jak vnímáte česko-německé vztahy?

- a) výborné
- b) dobré
- c) ucházející
- d) špatné

14. Jak vnímáte česko-rakouské vztahy?

- a) výborné
- b) dobré
- c) ucházející
- d) špatné

15. Kdybyste měli možnost, chtěli byste pracovat/studovat ve Spolkové republice Německo?

- a) ano
- b) možná
- c) ne

16. Kdybyste měli možnost, chtěli byste pracovat/studovat v Rakousku?

- a) ano
- b) možná
- c) ne

17. V jaké oblasti by podle Vás měly Česká republika, SRN a Rakousko rozvíjet spolupráci především?

- a) školství (studentské výměny, uznávání diplomů, společné studijní obory atd.)
- b) trh práce a mobilita pracovníků
- c) společné kulturní akce
- d) lepší propojení dopravních sítí a infrastruktury
- e) inovace a transfer technologií

18. Co si myslíte, že je největší překážkou při spolupráci České republiky, SRN a Rakouska?

- a) cizí jazyk
- b) rozdílná úroveň hospodářského rozvoje
- c) nedůvěra/předsudky
- d) špatné či neexistující vztahy mezi obyvateli z opačných stran hranice
- e) nezájem o spolupráci
- f) kulturní rozdíly mezi národy

